

รายงานเนื้อหาการเสวนาวิชาการ

“จุดไฟในพายุ: สันติภาพในชายแดนภาคใต้ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองปัจจุบัน”¹

งานเสวนานี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2556 ณ ห้องบุญชู โรจนเสถียร ชั้น3 อาคารเอนกประสงค์ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ จัดโดยศูนย์ศึกษาสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยากรประกอบด้วย ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, นายอัศโตรา โต๊ะราแม อดีตคอลัมนิสต์และผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ Utusan Malaysia, นายรอมฎอน ปันจอร์ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch), อ.จินตนาโร ฮารา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, และ ผศ.ดร.อนุสรณ์ อุณโณ จากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ดำเนินรายการ คือ ผศ.แพรว ศิริศักดิ์ด้าเกิง คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

¹ ขอบคุณภาพประกอบทั้งหมดจาก Deep South Watch (<http://www.deepsouthwatch.org/node/5088>)

ผศ.ดร.ศิริสมภพ จิตวิวัฒน์

ความเป็นมาของกระบวนการสันติภาพและข้อเสนอล่าสุดของ BRN

สิ่งที่จะอธิบายมี 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ความเป็นมาของกระบวนการสันติภาพ ประกอบด้วย สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ และพัฒนาการที่นำมาสู่แนวทางสันติภาพ ส่วนที่สองจะว่าด้วยข้อเสนอล่าสุดของ BRN ซึ่งหลังจากการพูดคุยครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนมิถุนายน 2556 กับรัฐบาลไทย ทาง BRN² ได้จัดทำเอกสารนี้ส่งมาให้รัฐบาลเพื่อขยายความข้อเรียกร้องของเขาให้มีความชัดเจนขึ้น ข้อเรียกร้องจะถูกใช้เป็นฐานในกระบวนการสร้างสันติภาพในขั้นต่อไป

ความเป็นมาของกระบวนการสันติภาพ และสิ่งที่ทำให้เกิดการพูดคุยเพื่อสันติภาพ

เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ก้าวเข้าสู่ปีที่ 10 แล้วนั้น เป็นสิ่งที่มิพลวัตอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ตั้งแต่กราคม 2547 จนถึงปัจจุบัน มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ไปแล้วประมาณ 5,700-5,800 คน มีผู้บาดเจ็บประมาณ 10,000 คน โดยในช่วงระหว่างปี 2547-2550 จำนวนครั้งของความรุนแรงและจำนวนความสูญเสียจากการตายและบาดเจ็บเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนในช่วงที่ 2 หรือหลังปี 2551 เป็นต้นมา ปรากฏว่าจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงลดลงจากจำนวนเฉลี่ย 160 ครั้ง/เดือน เหลือเฉลี่ยราว 80-100 ครั้ง/เดือนเท่านั้น แต่ทว่าจำนวนผู้ตายและผู้บาดเจ็บกลับยังคงที่ และแม้ว่าจำนวนเหตุการณ์จะเพิ่มขึ้นในช่วงปีหลังๆ จำนวนผู้ตายและผู้บาดเจ็บก็ยังคงที่เช่นกัน โดยเฉลี่ยจะมีคนตาย 2 คน และมีบาดเจ็บ 3 คนต่อวันจากสถานการณ์ความรุนแรง

น่าสนใจว่าตั้งแต่ต้นปี 2556 เป็นต้นมา ผู้สูญเสียได้เปลี่ยนจากที่ส่วนใหญ่เป็นพลเรือนหรือผู้บริสุทธิ์ทั่วไป มาสู่กลุ่ม hard target หรือเป้าแข็ง โดยมีการโจมตี การยิง การระเบิด ฯลฯ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ทหารพราน และอาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.) เยอะขึ้น หรือโดยเฉลี่ยประมาณ 60-70 % ของผู้สูญเสียทั้งหมด ขณะที่ก่อนหน้านี้ประมาณ 60 % ของผู้สูญเสียเป็นพลเรือน

² ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติหรือในภาษา Barisan Revolusi Nasional (BRN)

เมื่อโยงลักษณะพลวัตที่ว่านี้เข้ากับกระบวนการสันติภาพ เราอาจสรุปภาพเหตุการณ์ความรุนแรงได้ว่า 1) มันเป็นความรุนแรงที่ยืดเยื้อเรื้อรัง 2) ระดับของการตายและบาดเจ็บมีความคงที่และต่อเนื่อง 3) ในระยะหลัง มีแนวโน้มที่การก่อเหตุโจมตีเน้นเป้าหมายไปที่เจ้าหน้าที่รัฐ (ทหารและตำรวจ) มากขึ้น และ 4) มีแรงเฉื่อยภายในที่คอยดึงให้ความรุนแรงไม่ขยายตัวออกไปมากกว่านี้ ทั้งนี้ แรงเฉื่อยในข้อ 4) นี้คือพลังที่จะมาปรับเปลี่ยนให้ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงกลายมาเป็นความขัดแย้งที่ไม่ใช้ความรุนแรง หรือที่เรียกว่า “กระบวนการสันติภาพ”

กระบวนการสันติภาพที่มีการพูดคุยกันระหว่างขบวนการก่อความไม่สงบหรือ BRN กับรัฐบาลไทย เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของรัฐในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาที่นำโดยสมาคมมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กับ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) โดยเป็นกระบวนการที่ถูกต้องกฎหมายและถูกรับทราบ โดยรัฐสภา และเป็นนโยบายข้อที่ 8 ในนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2555 – 2557) ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการพูดคุยสันติภาพกับผู้ที่มีความเห็นแตกต่างทางการเมืองในประเด็นแนวทางการปกครอง การกระจายอำนาจ และการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

ขณะเดียวกันในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมากิจกรรมและบทบาทของภาคประชาสังคม สื่อ และนักวิชาการในระดับพื้นที่ได้ขยายตัวเป็นอย่างมากในการส่งเสริมการแก้ปัญหาตามแนวทางแบบสันติ มีการผลักดันแนวคิด “การพูดคุยสันติภาพ” (peace dialogue) มาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนหน้าที่รัฐบาลจะมีนโยบายนี้มาด้วยซ้ำ กระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ 2556 รัฐบาลนำโดย สมช. และ ขบวนการ BRN ก็ได้ร่วมลงนามกันในเอกสารเพื่อแสดงความเห็นพ้องร่วมกัน (Consensus) ระหว่าง 2 ฝ่าย ที่จะพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)

ข้อเสนออย่างเป็นทางการของ BRN

หลังจากมีการลงนามแล้วเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2556 การพูดคุยมีขึ้นสามครั้งในปีเดียวกัน คือ ในเดือนมีนาคม พฤษภาคม และมิถุนายน จุดเน้นการพูดคุยสันติภาพทั้งสามครั้งอยู่ที่รัฐบาลไทยมีข้อเสนอต่อฝ่าย BRN ให้ยุติหรือลดความรุนแรง ขณะที่ฝ่าย BRN มีข้อเสนอหลักในประเด็นว่าด้วยสิทธิ หรือการยอมรับในสิทธิและอัตลักษณ์ของพี่น้องประชาชนมลายูปาตานีซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย BRN เน้นถึงสิทธิทางการเมือง เสรีภาพ และการเป็นอิสระจากรัฐไทย

อย่างไรก็ดี นิยามความหมายในข้อเรียกร้องของ BRN มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดในระหว่างการพูดคุย กระทั่งล่าสุดในเดือนตุลาคม 2556 ทาง BRN ได้จัดทำข้อเสนอเป็นเอกสารภาษาอังกฤษและภาษามลายูส่งถึงรัฐบาลไทยผ่านทางเลขาธิการ สมช. เพื่ออธิบายรายละเอียดที่ชัดเจนของข้อเสนอทั้งห้าข้อ ตามคำขอของรัฐบาลไทยที่ต้องการให้ทางฝ่าย BRN เสนอรายละเอียดของข้อเสนอทั้งห้า ดังนั้น เอกสารชิ้นนี้จึงถูกนำมาอภิปรายกันในส่วน of รัฐบาล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคมเพื่อตีความถึงความต้องการของ BRN อนึ่ง ในเอกสารนี้ BRN ระบุว่าพวกเขาไม่ได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยต้องยอมรับข้อเสนอทั้งหมดในทันที แต่เสนอในเชิงหลักการว่าควรจะต้องมาพูดคุยกันในเรื่องข้อเรียกร้องทั้งห้าในรายละเอียดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเสนอว่าหากจะมีกระบวนการนี้ก็ต้องประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยนำเสนอต่อรัฐสภาของประเทศไทยด้วย เมื่อหาดกลง

เรื่องข้อเรียกร้องทั้งห้าข้อได้แล้ว รัฐบาลจะต้องจัดทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการ (official agreement) ทั้งนี้ ในเอกสารของ BRN มีการกำหนดจำนวนครั้งการเจรจาและช่วงเวลา (timeline) ดำเนินการต่างๆ ไว้ด้วย

ข้อเรียกร้องของ BRN เป็นการเรียกร้องให้ยอมรับสถานภาพทางการเมืองของพี่น้องประชาชนชาวปาตานี หรือคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่วนใหญ่เป็นชนมลายูนับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายู ซึ่งที่ผ่านมา สถานภาพนี้ยังไม่ได้รับการยอมรับ ตามกระบวนการของ BRN ก็คือ เมื่อสิทธิทางการเมืองของชาวปาตานีได้รับการยอมรับ ก็จะมีข้อตกลงการหยุดยิงและมีสัญญาสันติภาพ อย่างไรก็ตาม ท่าทีของรัฐบาลไทยตั้งแต่แรกจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ก็คือการปฏิเสธไม่ยอมรับในทุกประเด็น ทั้งนี้ BRN เองก็จะพยายามปรับปรุงกระบวนการพูดคุยเพื่อให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เช่น การปรับปรุงองค์ประกอบของคณะผู้แทนฝ่ายตนจำนวน 15 คน ในการพูดคุยสันติภาพในรอบต่อไป ที่จะประกอบด้วย คณะผู้แทนจาก BRN 7 คน นอกนั้นเป็นตัวแทนจาก PULO³ และ BIPP⁴ รวมทั้ง นักกฎหมาย นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญในทางสตรี เยาวชน

สำหรับเนื้อหาข้อเรียกร้องแต่ละข้อที่ได้รับการขยายความหรืออธิบายรายละเอียดโดย BRN มีดังนี้

- 1) ให้ยอมรับ BRN ในฐานะที่เป็นตัวแทน: เพื่อเป็นการยืนยันว่านี่คือ การพูดคุยเจรจาระหว่าง “นักต่อสู้เพื่อสันติภาพปาตานี” กับรัฐบาลไทย พวกเขาเน้นคำว่า “ประชาชาติมลายูปาตานี” (bungsa Malayu Patani) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่หมายถึงการยอมรับประชาชนมลายูปาตานี BRN เน้นความชอบธรรมของตนในฐานะที่เป็นตัวแทน และย้ำว่า BRN ไม่ใช่ขบวนการที่เรียกร้องเรื่องดินแดน แต่เน้น “การปลดปล่อย” หรือ “liberation” ซึ่งถือเป็นสิทธิเสรีภาพตามกรอบรัฐธรรมนูญไทย หากข้อเรียกร้องนี้ได้รับการสนองตอบ BRN จะหยุดโจมตีเป้าหมายอ่อนหรือเป้าหมายพลเรือนและเขตเมืองเขตเศรษฐกิจจะไม่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอีก
- 2) ให้ประเทศมาเลเซียเป็นตัวกลางในการเจรจา: BRN เห็นว่ารัฐบาลไทยต้องให้มาเลเซียทำหน้าที่เป็นตัวกลาง (mediator) ไม่ใช่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ซึ่งก็คือการยกระดับการพูดคุย (peace dialogue) มาเป็นการเจรจาสันติภาพ (peace negotiation) โดยต่อไปมาเลเซียจะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย หากข้อเสนอนี้ได้รับการยอมรับก็หยุดโจมตีชุดคุ้มครองครูและครู แต่จะต้องเปลี่ยนชุดคุ้มครองครูจากทหารมาเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นหรือพลเรือน และต้องเปลี่ยนทหารชุดคุ้มครองพื้นที่เศรษฐกิจมาเป็นพลเรือนด้วย
- 3) ให้องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation—OIC), อาเซียน (ASEAN), และเอ็นจีโอต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสักขีพยานในการพูดคุยสันติภาพ BRN เชื่อว่า OIC ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสักขีพยานเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความต่อเนื่องและเพื่อยกระดับการพูดคุย หากตกลงกันได้ BRN จะตอบสนองด้วยการยอมทำข้อตกลงในขั้นต่อไปที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

³ องค์การกู้เอกราชสหปาตานี หรือในภาษาอังกฤษ คือ Patani United Liberation Organization (PULO)

⁴ Barisan Islam Pembebasan Patani (BIPP)

- 4) สิทธิของประชาชนมลายูปาตานีต้องได้รับการยอมรับ: ข้อนี้เป็นหัวใจสำคัญและมีการโต้แย้งกันมากทั้งนี้ ทาง BRN หมายความว่า การยอมรับการดำรงอยู่และยอมรับอำนาจอธิปไตยของประชาชาติปาตานีในดินแดนปาตานี ข้อเรียกร้องข้อนี้เกี่ยวปัญหารากเหง้าอันได้แก่ การยึดครองและลิดรอนสิทธิของประชาชนมลายูปาตานีโดยรัฐไทยในอดีต เป็นปัญหาเรื่อง “สิทธิในการกำหนดใจตัวเอง” (right of self-determination) ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งประเด็นสิทธิในการเมือง ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และอัตลักษณ์ในทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องได้รับการยอมรับ

น่าสนใจว่าในข้อนี้ BRN ได้ขยายความคำว่า “อำนาจอธิปไตย” ที่ไม่ได้หมายถึงการแบ่งแยกดินแดน แต่เป็นการเรียกร้องสิทธิที่มีอยู่ของเขา ซึ่งอาจหมายถึง “สิทธิความเป็นเจ้าของ” ที่มีมาตั้งแต่อดีตของปาตานีก่อนจะมาเป็นดินแดนสยามในปี ค.ศ. 1776 นำมาสู่เป้าหมายของข้อเรียกร้องที่เป็น “การปกครองตัวเองในขอบเขตจำกัด” ที่หมายถึงการยอมรับสิทธิของประชาชนมลายูปาตานี การมีเขตปกครองพิเศษ มีผู้แทนพิเศษ มีรัฐสภา มีผู้ว่าราชการที่มาจากประชาชนมลายูปาตานี หากข้อเรียกร้องนี้ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายไทย พวกเขาจะตอบแทนด้วยการหยุดปฏิบัติการสู้รบทั้งหมดทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขว่ากองทัพบก 1, 2, และ 3 ของไทยที่ประจำการอยู่ในพื้นที่ ต้องปรับกำลังออกจากพื้นที่อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งทาง BRN ได้กำหนด timeline ในการหยุดยิงเอาไว้แล้วตลอดปี 2557 คือ สงขลาหยุดเดือนมกราคม 2557 ยะลาหยุดเดือนเมษายน 2557 นราธิวาสหยุดเดือนกรกฎาคม 2557 และปัตตานีหยุดเดือนตุลาคม 2557

- 5) ให้ปลดปล่อย “นักโทษการเมือง” รวมทั้งให้ยกเลิกหมายจับทั้งหมดที่มีต่อนักสู้ปาตานี BRN มองว่าผู้ที่ถูกจับกุมตัวและถูกหมายจับได้ต่อสู้เพื่อประชาชน ไม่ใช่เพื่อการแบ่งแยกดินแดน ได้ต่อสู้เพื่อความยุติธรรม ไม่ใช่เป็นทาส เป็นผู้รักสันติ ไม่ใช่พวกก่อความวุ่นวาย BRN เสนอเงื่อนไขว่า หากรัฐบาลปล่อยตัวผู้ที่ถูกควบคุมตัว 10 คนหรือปลดหมายจับ 10 หมายถึง พวกเขาจะหยุดปฏิบัติการ 1 อำเภอ และระบุด้วยว่าจะเริ่มจากอำเภอไหนก่อน

แม้ข้อเรียกร้องในหลายข้อยังคงต้องพูดคุยหาข้อตกลงกันก่อน แต่เอกสารข้อเรียกร้องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถือได้ว่าเป็นเอกสารทางการเมืองชิ้นแรกที่ BRN ได้สร้างขึ้นมา โดยเป็นข้อเรียกร้องที่มีความชัดเจน มีเหตุผลอธิบายรองรับ และมีขั้นตอนในการดำเนินการ เอกสารชิ้นนี้เป็นเสมือนโรดแมป (road map) หรือแผนที่เดินทางสันติภาพในเส้นทางที่ 1 (Track1) ประเด็นที่ยากจะยากก็คือว่า ไม่ว่า Track1 หรือการเจรจาบนโต๊ะเจรจาระหว่างผู้นำของทั้งสองฝ่ายจะเป็นอย่างไรก็ตาม จะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม จะมีการชะงักงันหลายครั้งหลายหนหรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในตอนนี้ก็คือว่า ประเด็นข้อเรียกร้องนี้ได้ลงไปสู่การถกเถียงกันในพื้นที่สาธารณะและในหมู่ประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนับเป็นมิติใหม่ที่จะทำให้ภาคประชาสังคม (Track2) และภาคประชาชนรากหญ้า (Track3) ของกระบวนการสันติภาพมีการพัฒนาต่อไป

อัศโตรา โต๊ะราแม

ในฐานะที่ตนได้เข้าถึงและได้ไปคุยกับตัวแทนกลุ่มต่างๆ จึงอาจพอตอบคำถามที่ถามว่าคู่เจรจาของไทยนั้นเป็นตัวจริงไหม ซึ่งตนก็คิดว่านี่คือตัวจริง ไม่ใช่ตัวปลอม ซึ่งทาง สมช. และฝ่ายทหารเองก็รู้ว่าพวกเขาเป็นตัวจริง ส่วนที่มีการเขียนข่าวว่าพวกเขาไม่ใช่ตัวจริงนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ในฐานะที่ตนเป็นนักข่าวอาวุโสที่อยู่ในวงการข่าว 30 กว่าปี จึงสามารถตรวจสอบข่าวได้กับกลุ่มขบวนการต่างๆ ที่ตอนนี้อยู่ในต่างประเทศ และมีข้อมูลพอควรเกี่ยวกับเรื่องนี้

ในวันนี้มี 2 ประเด็นที่ต้องการจะพูด เรื่องแรกว่าด้วยการพูดคุยสันติภาพและกระบวนการสันติภาพว่าจะเป็นอย่างไรรต่อ รวมทั้งสถานการณ์ล่าสุดของขบวนการต่างๆ ที่ต่างประเทศ ส่วนเรื่องที่สองว่าด้วยความขัดแย้งที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จริงแล้วนั้นเป็นความขัดแย้งระหว่างพี่น้องมลายูอิสลามที่มีความสัมพันธ์ทางเลือดกับคนพุทธ ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างชาวมลายูกับชาวไทยดังที่เราเข้าใจกัน เดิมที่ปาตานีเรามีทั้งคนมลายูมุสลิมและคนมลายูพุทธ ดังปรากฏในหนังสือของที่เขียนโดยเชคดาอุดอัลฟาตอนิ ซึ่งเป็นนักปราชญ์และนักวิชาการศาสนาคนสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในประเทศโลกมุสลิม

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการพูดคุยสันติภาพ

การพูดคุยสันติภาพตอนนี้เกิดมีปัญหา ปัญหานี้ไม่ได้เกิดจากกลุ่ม BRN, PULO, หรือ BIPP หรือว่ากลุ่มต่างๆ ของขบวนการปาตานี แต่เกิดจากความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ จำได้ว่าพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พูดตลอดเวลาว่าการจะแก้ปัญหาภาคใต้นั้นจะต้องแก้ที่กรุงเทพฯ ก่อน ปัญหาการเมืองและความไม่ชัดเจนที่กรุงเทพฯ ได้สร้างปัญหาให้ภาคใต้ด้วย บางครั้งที่ภาคใต้ไม่มีเหตุการณ์อะไรมาก แต่เพราะกรุงเทพฯ มีปัญหา เขาก็ไปสร้างสถานการณ์กันที่ภาคใต้ ซึ่งคนที่นี่ ฝ่ายทหาร หรือฝ่ายสันติบาลคงจะรู้เรื่องเหล่านี้ดี ปัจจุบันความวุ่นวายทางการเมืองที่เป็นอยู่ก็ทำให้การพูดคุยสันติภาพต้องสะดุดชะงักลง

อย่างไรก็ดี ทางฝ่ายขบวนการเองก็มีปัญหาเช่นกัน เพราะบางส่วนของ BRN ไม่พอใจท่าทีการตอบสนองของรัฐบาลไทยต่อข้อเสนองานทั้งห้าข้อของพวกเขา ซึ่งรัฐบาลได้ทำหนังสือตอบกลับมาถึงฮัสซัน ดอยิบ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2556 ที่ผ่านมา โดยที่ทางรัฐบาลกลับหันไปพูดถึงการร่วมมือกันพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และการสร้างสวัสดิการในพื้นที่แทน นอกจากนั้นก็ยังมียังมีปัญหาข้อสงสัยว่าจดหมายจากรัฐบาลไทยที่ส่งมานั้นเป็นของจริงหรือของปลอมเนื่องจากไม่มีเลขที่หนังสือ ไม่มีตราทางราชการประทับ มีเพียงลายเซ็นของพลโทภราดร พัฒนถาบุตร (เลขาธิการ สมช.) แต่จากการสอบถามกับทางมาเลเซีย ซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวก ยืนยันได้ว่าจดหมายจากรัฐบาลไทยคือของจริง ซึ่งต้นฉบับจะมีเลขที่อ้างอิงครบถ้วน

ส่วนอีกปัญหาก็คือว่าทาง BRN ได้ขอให้ทางการไทยยกปัญหาชายแดนภาคใต้ให้เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการให้นายกฯ ยิ่งลักษณ์เป็นผู้ประกาศเอง เมื่อไม่สามารถทำได้ บางส่วนใน BRN จึงไม่เชื่อใจฝ่ายไทยอีกต่อไป และเริ่มมีท่าทีการแสดงความเห็นต่อเรื่องนี้ที่ด้วยภาษาที่แข็งกร้าวขึ้นผ่าน Youtube ล่าสุด

นอกจากนั้นก็ยังมียังมีปัญหาดังที่ว่าได้มีการกำหนดในการลงนามระหว่างพลโทภราดรกับฮัสซัน ดอยิบไว้ว่า กระบวนการพูดคุยและข้อตกลงต่างๆ ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ซึ่งเท่ากับเป็นการจำกัดกรอบในการนิยาม “อธิปไตย” หรือ sovereignty ของประชาชนชาวมลายูปาตานี ซึ่งยังสามารถตีความและมีความเห็นกันได้หลากหลาย บางคนอาจบอกว่า “อธิปไตยต้องอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญ” บางคนอาจบอกว่า “อธิปไตยต้องเป็นเอก

ราช” เท่านั้น ส่วนตัวคิดว่าไม่ควรไปจำกัดการตีความและการเสนอความเห็นของผู้คน แม้จะเป็นการตีความว่าปาตานีต้องเป็นเอกราชก็ตาม และไม่ควรไปทำโทษจับกุมเขา ควรให้อิสระแก่คนในการแสดงความคิดเห็นดังที่นานาประเทศทางยุโรปทางอเมริกาได้ให้ไว้ โดยเฉพาะในสเปนที่ประชาชนในแคว้นบาสก์ต้องการเอกราชและมีพรรคการเมืองที่ต้องการเอกราช ในประเทศเหล่านี้ผู้คนสามารถพูดคุยกันถึงเอกราชและ autonomy ทางหนังสือพิมพ์วิทยุโทรทัศน์ได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องถูกลงโทษ จับกุม หรือถูกอ้อม ลอบสังหาร เราควรต้องปล่อยพื้นที่ให้คนที่คิดต่าง อยากให้ทางรัฐบาลนี้เปิดพื้นที่แบบนี้ให้มากขึ้น

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการในต่างประเทศ

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2556 ที่ผ่านมา มีการประชุม PULO ที่ประเทศมาเลเซียโดยมีตัวแทนสมาชิก PULO มาจาก 3 ประเทศ คือ มาเลเซีย ไทย และสวีเดน เพื่อที่จะรวมกันให้เป็นหนึ่งพรรค แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถรวมกันเป็นพรรคเดียวได้ แต่ก็ยังเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่พวกเขาจากทั้ง 3 ประเทศสามารถร่วมมือกันเพื่อเข้าร่วมพูดคุยสันติภาพ เป็นความก้าวหน้าอย่างหนึ่งของขบวนการ PULO

การพูดคุยเจรจาสันติภาพนี้จะไปได้ต่อไหม? หากมองโลกในแง่ดียังคิดว่าสามารถดำเนินต่อไปได้ เรายังมีความหวังที่จะเป็นจริงได้ แม้รัฐบาลจะมีปัญหาทางการเมืองและกระบวนการสันติภาพจะต้องใช้เวลานานก็ตาม ที่สำคัญการสร้างสันติภาพชายแดนภาคใต้ไม่ใช่เรื่องของประเทศไทยอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอาเซียน (ASEAN) ที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2558 นี้ ที่ภูมิภาคนี้จะเป็นหนึ่งเดียวเหมือนกับทางยุโรป (EU) อาเซียนไม่ต้องการให้ปัญหาชายแดนใต้ดำรงอยู่ต่อไปในบริบทของการรวมตัวกันนี้ นี่คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยต้องฟังอาเซียน อีกทั้งอเมริกาที่ไม่ต้องการให้ภาคใต้ของไทยกลายเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายสากล ดังนั้น ทางของไทยจึงต้องสนับสนุนให้สันติภาพเกิดขึ้น

อ.ชินทาโร ฮารา

การถอดบทเรียนเพื่อไขกุญแจประตูการเจรจาสันติภาพ

ตอนนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าตอนนี้กระบวนการสันติภาพที่เริ่มต้นมาตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ได้หยุดชะงักลง คลิปจากทาง BRN ล่าสุดใน Youtube ก็ระบุสถานะของอุสตาสฮ์สซัน ตอยิบ ว่าเป็นอดีตตัวแทนการเจรจาของ BRN จึงทำให้สถานการณ์การเจรจาไม่มีความแน่นอนมากขึ้นไปอีก แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า BRN ปิดช่องทางในการเจรจากัน นั่นคือ ประตูสำหรับการเจรจายังคงเปิดอยู่ แต่เขาใส่กุญแจไว้ และเพื่อที่จะเปิดประตูนั้น ฝ่ายรัฐไทยต้องให้ลูกกุญแจแก่ BRN นั่นก็คือการยอมรับต่อข้อเรียกร้อง BRN ทั้ง 5 ข้อ ล่าสุดอุสตาสฮ์สซัน ตอยิบก็บอกว่าการเจรจาจะเกิดขึ้นเมื่อ “นักล่าอาณานิคมสยาม” ยอมรับข้อเรียกร้องทั้ง 5 ข้อนี้

ทั้งนี้ คำว่า “นักล่าอาณานิคมสยาม” เป็นคำเก่าที่โยงกับประวัติศาสตร์ของปาตานีในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโลกมลายู ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของประเทศไทย คำว่า “นักล่าอาณานิคมสยาม” เป็นคำธรรมดาสามัญในสายตาและทัศนคติของชาวมลายู ซึ่งถือว่าการปกครองของรัฐสยามหรือประเทศไทยเป็นการปกครองแบบอาณานิคม

กระบวนการพูดคุยเจรจาสันติภาพเคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้วหลายครั้งโดยผู้ดำเนินการหลายชุด ซึ่งกระบวนการสันติภาพที่ดีควรเป็นเรื่องที่เปิดเผย ไม่ควรทำแบบใต้ดินที่ไม่มีใครรู้เรื่องด้วย แม้ปัจจุบันกระบวนการพูดคุยสันติภาพแบบเปิดเผยจะชะงักงัน แต่เราก็สามารถถอดบทเรียนได้หลายอย่าง ก่อนหน้านี้กลุ่มประชาสังคมต่างๆ ในพื้นที่แทบจะไม่มีบทบาทในกระบวนการสันติภาพ เหมือนเป็นเพียงผู้ชมผ่านทางโทรทัศน์ ข้อมูลต่างๆ ก็ไม่ได้ถูกส่งลงมา แม้แต่เอกสารข้อเรียกร้องห้าข้อของ BRN ทางรัฐไทยก็ยังไม่เปิดเผย ที่ได้มาก็คือข้อมูลที่รั่วออกมา เอกสารที่ว่านี้ทางอุสตาสฮ์สัน ตอยิบ ได้ส่งไปยังผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) คือ มาเลเซีย แล้วมาเลเซียแปลให้เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เอกสารชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับอนาคตของปาตานี แต่คนปาตานีกลับไม่มีทางจะรู้ได้ยกเว้นข้อมูลที่รั่วมา การเจรจาสันติภาพที่ไม่มีบทบาทของคนในพื้นที่นั้นขาดประสิทธิภาพ และสุดท้ายก็จะหยุดชะงัก ตอนนี้บางคนเข้าใจว่ากระบวนการนี้ล้มไปแล้วเพราะไม่มีการดำเนินการต่อมานานแล้ว ในขณะที่เดียวกันตนเห็นว่าประชาสังคมในพื้นที่ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอและยังขาดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน เพราะฉะนั้นในช่วงที่การพูดคุยสันติภาพยังหยุดชะงักนี้ ก็ถือว่าเป็นโอกาสของภาคประชาสังคมที่จะปรับปรุง ถอดบทเรียน เพื่อที่จะประชาสังคมจะได้มีส่วนร่วมและกลายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเจรจาต่อไป

การถอดบทเรียนกระบวนการสันติภาพในต่างแดน

ในกระบวนการสันติภาพ ฝ่ายรัฐไทยแทบไม่มีเอกภาพ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก มักให้สัมภาษณ์ซึ่งมีเนื้อหาตรงกันข้ามกับการให้สัมภาษณ์ของพลโททราดร เลขาธิการ สมช. อยู่บ่อยครั้ง แต่ละหน่วยงานก็มักให้ข่าวตามใจชอบ ดูเหมือนว่าแทบจะไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพในฝ่ายรัฐ นางสาวยิ่งลักษณ์มอบหมายหน้าที่ในเรื่องนี้ให้กับพลโททราดร แต่หน่วยข่าวทางฝ่ายทหารสามารถแสดงความเห็นได้โดยไม่มีข้อจำกัดอะไร ทำให้คำอธิบายต่างๆ ไม่ตรงกัน

นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีการแก้ไขความขัดแย้งในลักษณะของประเทศอื่นๆ จะพบว่ารัฐไทยมีความจริงใจหรือเจตนารมณ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ชายแดนภาคใต้น้อยมาก จนดูเหมือนว่ายังไม่มีความจริงใจมากพอ ที่ประเทศฟิลิปปินส์ผู้นำประเทศเขามีการพยายามเจรจาสันติภาพกับผู้นำกลุ่มกบฏแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (MILF: Moro Islamic Liberation Front) มาอย่างยาวนานตั้งแต่ในรุ่นของพ่อแม่ของประธานาธิบดีคนปัจจุบัน ประธานาธิบดีอาคีโนคนปัจจุบันนี้ซึ่งเป็นลูกของนางอาควีโน อดีตประธานาธิบดีผู้ซึ่งเคยพบกับผู้นำกลุ่มกบฏมาก่อน ได้แสดงเจตจำนงที่ชัดเจนในการทำให้กระบวนการสันติภาพเป็นวาระหรือภารกิจสำคัญของเขาในฐานะประธานาธิบดีที่จะดำรงตำแหน่งอยู่เป็นเวลา 6 ปี การแสดงความตั้งใจจริงเช่นนี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความมั่นใจในตัวผู้นำของประเทศ ตรงกันข้าม นางสาวยิ่งลักษณ์เท่าที่จำได้ไม่เคยแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองของท่านต่อเรื่องนี้และไม่เคยแสดงความจริงใจต่อการสร้างกระบวนการสันติภาพเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีมินดาเนาในฟิลิปปินส์

ปกติแล้วในกระบวนการสันติภาพมักจะมีการเมืองที่เรามักจะเรียกว่า Mr. Peace หรือ Madam Peace ในกรณีของมินดาเนา Mr.Peace ก็น่าจะเป็นประธานาธิบดีคนปัจจุบัน ส่วนกรณีปาตานีไม่มี Mr. Peace หรือ Madam Peace ที่จะมาแสดงตัวชัดเจนว่าจะเป็นผู้ขับเคลื่อนในขบวนการสันติภาพ ส่วนทางฝ่าย BRN ก็ต้องปรับปรุงตนเองเช่นกัน โครงสร้าง BRN ยังเป็นความลับอย่างสูง เราไม่ทราบเลยว่า BRN มีโครงสร้างแบบไหน

มีสมาชิกก็คน แต่หลังจากขบวนการสันติภาพเริ่มต้น ความลับและกำลังของ BRN ก็เสียหายไปส่วนหนึ่ง เพราะฉะนั้นสิ่งจำเป็นที่ BRN ต้องให้ความสำคัญก็คือ การรักษาความชอบธรรม BRN ต้องเข้าใจว่าการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะการโจมตีกลุ่มเป้าหมายอ่อนจะทำให้กลุ่มตนเสียความชอบธรรม เราไม่สามารถยอมทนให้เกิดการฆ่าคนที่ไม่มีความผิด แต่ตอนนี้ BRN ยังดำเนินการในสิ่งเหล่านี้อยู่ ซึ่งน่าจะหยุดได้แล้วและถ้าเป็นไปได้ BRN น่าจะออกแถลงการณ์หรือแสดงความรับผิดชอบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝ่ายตน มิฉะนั้นเหตุการณ์ความรุนแรงทุกอย่างก็จะถูกเหมารวมว่าเป็นการกระทำของ BRN อันจะทำให้ความชอบธรรมของ BRN ลดลง

ปัญหาสำคัญมากอีกส่วนมาจากการที่ใช้ประเทศมาเลเซียเป็นตัวกลาง เนื่องจากมาเลเซียไม่ได้เป็นเพียงตัวกลางหรือผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) แต่เป็น mediator ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) มากกว่าที่จะเป็นตัวกลางในความหมายที่แท้จริง ดังนั้น การที่จะปล่อยให้มาเลเซียเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตนคิดว่าคงจะมีความเสี่ยงสูง อาจจะทำให้กระบวนการสันติภาพล้มอีกครั้ง เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องกระจายบทบาทไม่ให้รวมศูนย์โดยประเทศมาเลเซีย อาจจำเป็นต้องหาคนกลางที่มีความเหมาะสมมากกว่าหรือจัดให้มีมีตัวกลางอื่นมาร่วมกับทางมาเลเซีย

เราจะเห็นว่ายังมีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขทั้งจากฝ่ายรัฐบาลไทย ฝ่าย BRN ฝ่ายประชาสังคมในพื้นที่ และฝ่ายมาเลเซีย ตนเองก็ไม่แน่ใจว่ากระบวนการสันติภาพรอบหน้าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ทางฝ่ายไทยเองไม่ทราบว่าจะใครจะได้เป็นรัฐบาลต่อไป สิ่งที่เป็นที่สุ่มเสี่ยงของกระบวนการนี้ก็คือ รัฐบาลที่มีเสถียรภาพ ถ้าเราสังเกตดูคำแนะนำที่มาจาก BRN จะเห็นว่า BRN ให้คำแนะนำที่ดีในฐานะที่เป็นคู่เจรจา ฝ่าย BRN มีความจริงจังต่อกระบวนการนี้ พวกเขาแนะนำให้ฝ่ายไทยมีเสถียรภาพ แต่หลังจากมีคำแนะนำนี้ฝ่ายไทยก็กลับมีเสถียรภาพน้อยลงๆ ฝ่าย BRN ยังต้องการให้การเจรจาเป็นวาระแห่งชาติ สิ่งที่เขาไม่ต้องการมากที่สุดคือการที่กระบวนการสันติภาพต้องหยุดชะงักลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

รอมฎอน ปันจอร์

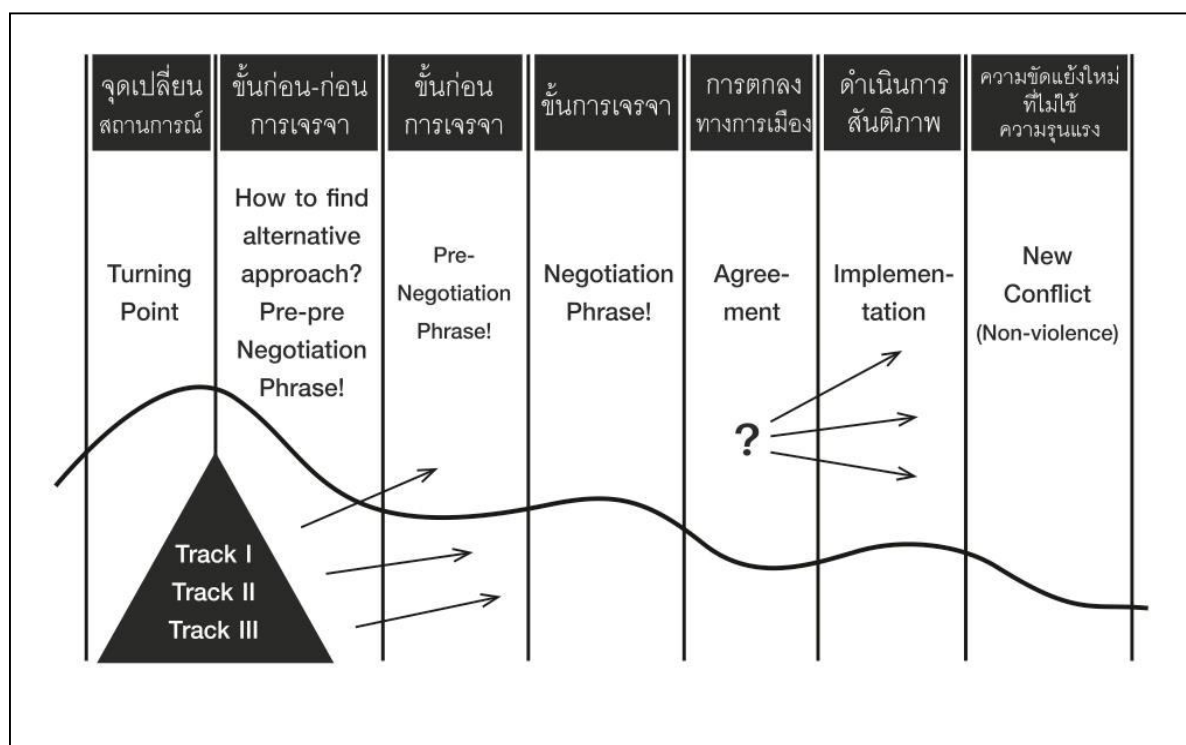
การเคลื่อนไหวของประชาชนปาตานีในขบวนการสร้างสันติภาพ

นอกเหนือจากการพูดคุยและความท้าทายของคู่ขัดแย้งหลักบนโต๊ะพูดคุยระหว่าง สมช. ในฐานะตัวแทนรัฐไทย กับ ขบวนการ BRN ในฐานะที่เป็นแกนหลักของฝ่ายขบวนการปลดปล่อยปาตานีแล้ว ยังมีความเคลื่อนไหวหรือพลวัตการเปลี่ยนแปลงในช่วงเกือบ 1 ปีที่ผ่านมา นอกโต๊ะการเจรจาพูดคุยอย่างมากด้วย วิทยากรทั้ง 3 ท่านบนเวทีนี้ (ผศ.ศรีสมภพ อัศโตรา และ อ.ชินทาโร่) ต่างก็บทบาทสูงมากในส่วนนี้ อ.ชินทาโร่เองก็มีบทบาทที่สำคัญและมาอยู่ในจังหวะที่ดีมากในการแปลเอกสารที่สำคัญมากของ BRN เป็นภาษาไทย ซึ่งช่วยให้สังคมไทยได้เข้าใจสถานการณ์นี้ได้มากขึ้น

กรณี Deep South Watch ที่ตนเองทำงานอยู่ ได้พยายาม monitor ความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อ 2 – 3 ปีที่ผ่านมาได้พยายาม monitor ความเคลื่อนไหวที่อธิบายการเปิดพื้นที่ทางการเมืองเพิ่มขึ้นมาด้วย เรามองว่า “กระบวนการสันติภาพ” คือ การดึงคู่ขัดแย้งและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ใช้วิธีการทางการเมืองหรือการไม่ใช้ความรุนแรงมาเป็นด้านหลักของการต่อรองต่อสู้ เราไม่ได้บอกให้

ทุกฝ่ายจับมือกันแล้วก็นั่งลงคุยกันด้วยความสุภาพเรียบร้อย แต่เราพยายามทำให้การต่อสู้เป็นการต่อสู้ในการที่ไม่ใช้ปืน ไม่ใช่ระเบิด เราพยายามชี้ถึงบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่ไม่ใช่รัฐและไม่ถือปืน แต่ได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งอยู่ในพื้นที่

บทบาทและความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆในขบวนการสันติภาพ

ตามปกติแล้วนั้นผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการพูดคุยเจรจาสันติภาพมักเป็นเพียงคนข้างบนจำนวนน้อยจากทั้งสองฝ่าย คนเหล่านี้เองก็ไม่ได้อยากจะพูดและต่อรองให้คนอื่นฯ ได้ยิน เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการนำหรือวิกฤตศรัทธาจากสมาชิกของแต่ละฝ่ายต่อผู้นำของตนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาการต่อรอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของการเมือง แต่ด้วยเหตุนี้ในระยะหลังๆ บทบาทของภาคประชาสังคมจึงมีส่วนสำคัญมากในการกดดันให้พวกเขาทั้งสองฝ่ายหันมาคุยกัน นอกจากนั้น จากสถิติและสัดส่วนของผู้เสียชีวิตจากความรุนแรงที่ส่วนมากกลับไม่ใช่ทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐและฝ่ายที่ขบวนการที่ถือปืน ก็ยังทำให้ภาคประชาสังคมมีน้ำหนักมากขึ้นที่จะลุกขึ้นมาบอกว่าพวกคุณควรนั่งลงและพูดคุยกัน หรือนั่งลงและต่อสู้แบบอื่นๆ ที่ไม่ต้องใช้ปืนที่มันจะแฉลบมาสู่ความสูญเสียของคนที่ไม่ได้ถือปืน

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการพูดคุยสันติภาพที่เริ่มต้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ที่ประเทศมาเลเซียก็คือ การที่เป็นการริเริ่มกระบวนการสันติภาพในที่เปิดเผย ก่อนหน้านั้นไม่ใช่ไม่มีการพูดคุยระหว่างตัวแทนฝ่ายรัฐไทยและฝ่ายกระบวนการมาก่อน โดยมีการคุยกันตลอดตั้งแต่ปี 2547-48 ตั้งแต่รัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสุรยุทธ์ แม้กระทั่งรัฐบาลประชาธิปัตย์ และมาถึงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ แต่สิ่งที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ทำแตกต่างไปก็คือว่า แม้ว่าจะไม่ได้ประกาศโดยยิ่งลักษณ์เอง แต่การผลักดันให้มีการพูดคุยเพื่อสันติภาพที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ได้ทำให้

กระบวนการสันติภาพนี้เป็นที่รับรู้กันในทางสาธารณะ นำมาสู่การอภิปรายถกเถียงอย่างกว้างขวาง มีการรับรู้กันถึงเนื้อหาที่ BRN เสนอ ท่าทีของฝ่ายไทยทั้งหมดทั้งหมดทำให้เราพบว่าทิศทางของการจัดการความขัดแย้งที่ชายแดนได้เปลี่ยนไปจากหลายปีที่ผ่านมา และทำให้หน้าตาของไฟได้เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างลิบลับ

แน่นอนมีคนตั้งคำถามต่อการพูดคุยสันติภาพกันมาก ในขณะเดียวกันก็มีเสียงสนับสนุนมากด้วย บางส่วนอาจต้องการให้แก้ปัญหาด้วยวิธีอื่น เช่นบางส่วนของฝ่ายรัฐไทยยังต้องการรักษาอำนาจอธิปไตย บูรณภาพของดินแดน การสนับสนุนให้กองทัพเข้าไปจัดการกับปัญหาและบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มที่ บางส่วนของอีกฝั่งอาจต้องการเอกราชของปาตานี แต่ต่างก็ต้องการช่วงชิงความได้เปรียบในการต่อสู้ด้วยวิธีการอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากการพูดคุย ทั้งนี้ ข้อเสนอของ BRN ทั้งห้าข้อที่ได้เสนอในการเจรจาต่อรองได้แสดงให้เห็นว่าพวกเขาทำการบ้านมาเป็นอย่างดี

การขยายพื้นที่ทางการเมืองในการจัดการความขัดแย้ง

เมื่อพื้นที่การเจรจาเปิดต่อสาธารณะ บทสนทนาและกรอบของการมองปัญหาเกี่ยวกับปัญหาชายแดนได้ก็เปลี่ยนไปอย่างชัดเจน เดิมมีการถกเถียงกันว่าสาเหตุความรุนแรงที่ชายแดนได้มาจากยาเสพติด ธุรกิจผิดกฎหมาย หรือแม้กระทั่งย้อนไปไกลถึงกลุ่มก่อการร้ายสากล บอกว่าไปฝึกที่โน่นที่นี่ เชื่อมโยงกับเจไอบ้าง อัลกออิดะห์บ้าง แต่หลังจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ที่เราได้เห็นอุสตาซฮัสซัน ตอยิบและคณะ เห็นคณะผู้เจรจาฝ่ายไทย และเห็นรัฐบาลมาเลเซียลงทุนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เราได้เห็นตัวแสดงในความขัดแย้งอย่างชัดเจนขึ้น และการทำความเข้าใจปัญหาชายแดนได้ก็เปลี่ยนจากความสะเปะสะปะมาเน้นที่ใจกลางสำคัญ ซึ่งก็คือประเด็นที่ว่าพื้นที่และผู้คนแถบนั้นควรมีการปกครองในลักษณะใด “สิทธิความเป็นเจ้าของดินแดน” ที่ BRN หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นนั้นควรจะเป็นอย่างไรและควรจัดการอย่างไร ที่สำคัญก็คือ ทั้งฝ่ายรัฐไทยและฝ่ายขบวนการต้องวางกรอบปัญหาหรือตั้งโจทย์ที่ชัดเจน เดิมความไม่ชัดเจนเกิดจากการเป็นองค์กรลับของ BRN ที่ทำให้ไม่สามารถรับรู้ความคิดและทิศทางการต่อสู้ของพวกเขาได้ แต่เมื่อข้อเสนอทั้งห้าข้อของพวกเขาออกมาก็ช่วยให้เรารู้ได้ว่าเรากำลังเผชิญกับปัญหาอะไร

เมื่อกระบวนการพูดคุยเจรจาได้มาสู่พื้นที่สาธารณะ ก็ต้องมีการต่อสู้ในพื้นที่ทางการเมือง ซึ่งต้องใช้เทคนิควิธีที่ต่างไปจากการใช้กำลังทางทหาร ฝ่ายรัฐไทยเองก็พยายามทำให้เสียงของ BRN มีน้ำหนักน้อยลง ในขณะที่ BRN ก็พยายามที่จะหยิบยกประเด็นของตัวเองขึ้นมาในทางสาธารณะ นี่คือการอาณาบริเวณใหม่ของความขัดแย้งที่เราไม่เคยเผชิญก่อนหน้านี้ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา พลวัตหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือการเกิดขึ้นของตัวแสดงฝ่ายที่สาม นอกเหนือจากฝ่ายรัฐไทยและฝ่าย BRN ซึ่งก็คือ เครือข่ายภาคประชาสังคม ที่รวมถึงกลุ่มนักเคลื่อนไหว นักศึกษา และเยาวชน ที่พยายามจะมีบทบาทกำหนดทิศทางการพูดคุยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผ่านทางการตั้งคำถาม ถกเถียง และมีข้อเสนอต่อคู่สนทนาบนโต๊ะการเจรจา ตลอดหลายเดือนที่ผ่านมามีความพยายามทำแผนที่เส้นทางสันติภาพ (road map) ที่เสนอมาจากฝ่ายที่สาม แม้ว่า BRN จะมีแผนการเดินทางของเขาเองว่าเขาจะต่อรองกับรัฐไทยอย่างไร แต่ว่าเสียงของคนในพื้นที่ผ่านการทำ workshop การประชุมสัมมนา ก็ถกเถียงอภิปรายเกี่ยวกับทางออกเหล่านี้ด้วยเช่นกัน การเติบโตขึ้นของบทสนทนาเกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งได้กระจายตัวอยู่ในสื่อท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งคนกรุงเทพฯอาจจะไม่ค่อยได้ยิน มีรายการทอล์กทางวิทยุวันละสองชั่วโมงและเปิดโฟนอินกับ

ชาวบ้าน คุยกันเป็นภาษามลายู มีการติดตามข่าวสารบนโต๊ะการพูดคุยเจรจาในหมู่บ้านอย่างคึกคัก ไม่ว่าเราจะเห็นด้วยหรือไม่กับกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่กัวลาลัมเปอร์หรือไม่ก็ตาม แต่พื้นที่การพูดคุยถกเถียงในเรื่องนี้ในระดับล่างได้ขยายตัวไปมากอย่างเห็นได้ชัด

ในส่วนเว็บไซต์ของ Deep South Watch เองก็พบว่ามีการเพิ่มจำนวนของบล็อก (blog) ซึ่งผู้คนทั่วไป (ที่ไม่ใช่กองบรรณาธิการ) ได้มาสมัครไว้เพื่อเป็นพื้นที่ในการเขียนงาน ทั้งนี้ ในปี 2556 นั้นงานเขียนเกี่ยวกับขบวนการสันติภาพเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนๆ มากมาย ในขณะที่เดียวกันปฏิบัติการการเปิดเวทีเสวนาก็เยอะตามมา โดยเฉพาะในหมู่คนชั้นกลาง กลุ่มองค์กรประชาสังคม และโดยเฉพาะนักศึกษา นอกจากนี้ กลุ่มประชาสังคมต่างๆ ที่มีฐานการทำงานที่แตกต่างกัน ก็พยายามเชื่อมโยงงานของตนเข้ากับประเด็นสันติภาพ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มศาสนาหรือ กลุ่มที่ทำงานด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ในด้านการใช้ภาษามลายูก็ดูจะได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้น ผู้คนกล้าที่จะใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร มีหนังสือพิมพ์ภาษามลายูสองสามฉบับเกิดขึ้นใหม่ในปีนี้มีเวทีพูดคุยเสวนาว่าด้วยการสร้างสันติภาพ (Bicara Patani, Bicara Damai) ในระดับชุมชนท้องถิ่นตำบลต่างๆ กว่า 40 เวทีแล้ว เวทีเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะชาวบ้านในที่ต่างๆ ตื่นตัว ต้องการที่จะรู้ว่าการขบวนการสันติภาพนี้เดินไปถึงไหนแล้ว มีทิศทางไหม มีอนาคตไหม รวมทั้งมีคำถามแรงๆ ว่ามันจะนำไปสู่การตัดตอนมิให้เอกราชของปาตานีได้เกิดจริงไหม

นอกจากนั้นในช่วงหลังวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ก็มีแถลงการณ์ของกลุ่มองค์กรต่างๆ เกิดขึ้นจำนวนมากเกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพ ล่าสุดแถลงการณ์ที่สำคัญมากนอกเหนือจากแถลงการณ์ของฮัสซัน ตอยิบ แล้ว ก็คือแถลงการณ์ของ “เครือข่ายชาวไทยพุทธ” ฉบับที่ 1 ที่เรียกร้องให้กองกำลังติดอาวุธทุกฝ่ายหยุดกระทำความรุนแรงต่อผู้บริสุทธิ์ นี่ถือเป็นเสียงของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ พวกเขายกย่องเสียงว่าพวกเราควรต้องได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในอนาคต และนี่คือข้อเรียกร้องของพวกเขาที่มีต่อคนที่ถือปืน

จะเห็นได้ว่าความคึกคักและการมีส่วนร่วมเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะว่าตัวแสดงในความขัดแย้งได้มีความเข้มแข็งขึ้น และการกำหนดกรอบปัญหาก็ชัดเจนขึ้น เนื่องจากกระบวนการพูดคุยสันติภาพในระดับบนได้เกิดขึ้นในที่สาธารณะ อันส่งผลทำให้ตัวแสดงทุกคนที่ทำงานอยู่ในพื้นที่สามารถรับลูกต่อได้ ทำให้เกิดการถกเถียง การตั้งคำถาม และการแต่งเติมภาพฝัน อย่างกว้างขวางในระดับพื้นที่

ตัวแสดงสุดท้ายที่น่าสนใจก็คือแหล่งเงินทุนระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสหประชาชาติ (UN), United Nations development Programme (UNDP), UNESCO , World Bank (WB) หรือแม้กระทั่งมูลนิธิระหว่างประเทศอย่าง Asia Foundation องค์กรเหล่านี้ได้หันมาให้ทุนสนับสนุนแก่กลุ่มองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่เพื่อให้มาหนุนเสริมงานสร้างสันติภาพ

นี่คือพลอำนาจของสันติภาพที่คล้ายๆ กับเป็นการยืนยันว่าตอนนี้ในระดับพื้นที่ต้องการหาทางออก เพราะว่า 10 ปีที่ผ่านมาต้องจมกับการใช้ความรุนแรงของทุกฝ่าย คล้ายๆ กับที่ อ.จินตนาโร ยั่วว่าความรุนแรงทำให้ทั้งฝ่ายรัฐและขบวนการปาตานีมีปัญหาความชอบธรรมและเริ่มดับตัน ทั้งนี้ ความท้าทายก็คือว่าเมื่อเข้าสู่วิถีทางการเมือง ก็จำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากตัวแสดงอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กร กลุ่ม เครือข่ายที่มีฐานมาจากประชาชนในพื้นที่ นี่นับเป็นความท้าทายและเรื่องราวใหม่ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายต้องเผชิญ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน การพูดคุยสันติภาพกำลังชะงักงัน ซึ่งเป็นผลมาจากข้อเสนอของ BRN ทั้งห้าประการที่เสนอมายในแบบที่เรียกว่าตีตรงใจกลางความขัดแย้ง ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายยังมีปัญหาความเป็นหนึ่งเดียว

ภายใน ในฝ่ายไทย สมช. ได้ริเริ่มการเจรจาไปก่อน แล้วจึงค่อยกลับมาหาฉันทามติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพ จึงมีความไม่ค่อยเป็นเนื้อเดียวกันระหว่างกองทัพ กระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้ นี่คือการท้าทายที่ฝ่ายรัฐไทยกำลังประสบ ในทางกลับกัน ฝ่ายขบวนการ BRN ก็มีปัญหาแบบเดียวกัน นั่นคือ ฝ่ายกองกำลังทหารในระดับพื้นที่ยังต้องการบรรลุซึ่งเอกราช จึงมีความไม่เป็นเนื้อเดียวกันกับฝ่ายการเมือง การเป็นองค์กรลับและการใช้แนวทางการทหารมาโดยตลอด ได้ทำให้ลักษณะการต่อสู้ของฝ่ายขบวนการปาตานีถูกช่วงชิงการนำโดยฝ่ายการกองกำลังทหารมาโดยตลอด ทั้งนี้ฝ่ายที่สามต้องเพิ่มแรงกดดันและเรียกร้องกับทั้งฝ่ายรัฐไทยและฝ่าย BRN ให้สร้างพื้นที่หรือสร้างอำนาจการต่อรองให้กับปึกการเมืองในฝ่ายตนเองให้ได้มากที่สุด

เรายังมีโอกาสอีกมากก่อนถึงการเลือกตั้งวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 แม้ว่าจะระหว่างทางนี้จะไม่มีเวทีพูดคุยที่กัวลาลัมเปอร์ก็ตาม แต่เราก็ยังมีโอกาสที่จะหยิบยกให้การพูดคุยสันติภาพมีฐานะเป็นนโยบายของพรรคการเมืองหรือนโยบายฝ่ายรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลพรรคไหนก็ตาม ขณะที่ทาง BRN ก็กำลังประสบกับการเข้ามามีส่วนแบ่งรับบทบาทในการเจรจาจาก PULO และ BIPP หรือกองกำลังทหารในฝ่ายตัวเอง นี่ก็เป็นความท้าทายเหมือนกัน อนึ่ง เราพบว่าคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างก็เห็นว่ากระบวนการสันติภาพยังเป็นสิ่งที่จำเป็น และในพื้นที่ของสันติภาพนี้พวกเขาต้องต่อรองและช่วงชิงให้ได้มากที่สุด แต่ทั้งนี้การขยายพื้นที่ทางการเมืองในการจัดการความขัดแย้งจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันขององค์กรหรือคนที่ไม่ได้ถือปืนในการสร้างพื้นที่ตรงกลางหรือภาคประชาสังคม

ผศ.ดร.อนุสรณ์ อนุโน

ชาวบ้านนอกกระบวนการสันติภาพกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในกรุงเทพฯ

ในฐานะที่เป็นผู้ศึกษาภาคสนามหรือว่านักมานุษยวิทยาที่ศึกษาชาวบ้าน จึงจะมาเล่าให้ฟังว่าได้พูดคุยชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาเรื่องกระบวนการสันติภาพและสถานการณ์การเมืองในกรุงเทพฯ อย่างไร

ตั้งแต่ที่เริ่มมีม็อบนกหวีดและเริ่มมีความไม่สงบที่กรุงเทพฯ เมื่อประมาณเดือนหนึ่งที่ผ่านมา ตนได้รับโทรศัพท์หลายต่อหลายครั้งจากคนในหมู่บ้าน ตอนเช้าบ้าง ตอนบ่ายบ้าง ตอนเย็นบ้าง ตอนดึกบ้าง บางทีตอนบ่ายเจ้าของร้านน้ำชาก็โทรมาบอกว่าอาจารย์ช่วยวิเคราะห์หน่อย จะเปิดร้านน้ำชาตอน 4 โมงเย็นต้องอภิปรายและวิเคราะห์สถานการณ์การเมืองให้คนในร้านน้ำชาฟัง เพื่อนอีกคนก็มักโทรมาบอกให้เปิดโทรศัพท์ดูรายการทาง

การเมืองที่เกี่ยวข้องกับความวุ่นวายในกรุงเทพฯ ประเด็นก็คือว่า อะไรที่ทำให้คนที่หมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งไม่ใช่คนใน แวดวงภาคประชาสังคมและแทบไม่เคยเข้ากระบวนการฝึกอบรมใดๆ ของเครือข่าย/องค์กรต่างๆ เลยเลย มาสนใจ อย่างมากต่อเรื่องราวความวุ่นวายโกลาหลทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ

ในที่นี้ผมอยากจะเล่าถึงสามเรื่อง เรื่องแรกว่าด้วยการเมืองระดับชาติ ย้อนกลับไปทำการเลือกตั้งระดับชาติ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ผ่านมา ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ชนะการเลือกตั้งในภาคใต้กวาดเรียบแทบไม่เหลือเลย ยกเว้นสองที่นั่งใน จ.ปัตตานี และหนึ่งที่นั่งใน จ.สตูล ซึ่งผู้ได้รับการเลือกตั้งทั้งสามที่นั่งนี้ไม่มีใครสังกัดพรรคเพื่อไทย หมู่บ้านที่ศึกษาเป็นเขตเลือกตั้งที่สองของ จ.ยะลา ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคเพื่อไทยชนะทั้งคะแนน ส.ส. เขต และคะแนนพรรค โดย ผู้สมัคร ส.ส.ประชาธิปัตย์ ได้คะแนนไป 100 คะแนนกว่า ส่วนผู้สมัครพรรคเพื่อไทยได้ 300 คะแนนกว่า ทั้งนี้ พรรคเพื่อไทยชนะคะแนนในพื้นที่อำเภอรามัน แต่ไปแพ้ที่ อ.ยะหา ซึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้ง เดียวกัน เมื่อรวมคะแนนจากทั้งสองอำเภอปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ชนะ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าผลคะแนนการเลือกตั้ง ในระดับหมู่บ้านไม่ได้เป็นทิศทางเดียวกับภาพรวมใหญ่ของภาคใต้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นเราจึงสามารถเข้าใจได้ว่า เหตุใดคนในหมู่บ้านจึงมีความสนใจใคร่รู้ที่จะติดตามเรื่องราวในกรุงเทพฯ เพราะการลงคะแนนเลือกตั้งจะสัมพันธ์ กับพรรคการเมืองที่เขาเลือก ที่น่าสนใจก็คือว่าการเลือก ส.ส. ของคนในหมู่บ้านนี้ไม่ได้วางอยู่บนความภักดีต่อพรรค การเมืองเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นที่ภาคเหนือหรือภาคอีสาน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเลือกบนฐานความนิยมชมชอบส่วนตัว บวกกับเส้นสายความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติและสมัครพรรคพวก น่าสนใจว่าในระยะหลังๆ จะมีคอการเมืองมีการพูดถึงนโยบายพรรคมากขึ้น นอกจากนั้นตอนนี้พวกเขาก็ติดตามข่าวการลงรับสมัครเลือกตั้งวันที่ 2 ก.พ. 2557 ของผู้สมัครในพื้นที่ และมีความพร้อมอยากจะไปกาคะแนนเลือกตั้งวันที่ 2 กุมภาพันธ์มาก ซึ่งหากการเลือกตั้งถูก ล้มแน่นอนว่าพวกเขาต้องรู้สึกถึงการถูกล้มสิทธิในการเลือกตั้ง

พลเมืองชั้น 2 ในพื้นที่ความขัดแย้งที่ชายแดนภาคใต้และการเมืองระดับประเทศ

เรื่องที่สอง หากมองความขัดแย้งทางการเมืองในระดับประเทศว่าเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในเรื่องสีเสื้อ ก็น่าสนใจ ว่าแม้คนที่ชายแดนภาคใต้จะไม่ได้บ่งชี้ตัวเองเข้ากับเสื้อแดงมากเท่ากับคนทางเหนือและทางอีสาน แต่ผู้คนใน หมู่บ้านที่ศึกษามีความเห็นอกเห็นใจคนเสื้อแดงมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคนเสื้อเหลือง ดูเหมือนว่าการเคลื่อนไหว ต่อสู้ของกลุ่มเสื้อแดงจับใจชาวบ้านที่นี้มากกว่า โดยเฉพาะในประเด็น 2 มาตรฐาน ที่หมายถึงผู้ที่ถูกกระทำ หรือผู้ ที่ถูกผลักไปให้อยู่ชายขอบ ดังนั้น การที่ฝ่ายอนุรักษ์นิยมหยิบยกเอาประเด็นประเภท “ชายชาติ ฉ้อโกง คอร์รัปชัน ไม่ เป็นคนดี” มาอ้างจึงไม่จับใจคนที่นี่เท่ากับโวหารของอีกฝั่งในเรื่องการถูกเบียดขับ การถูกกระทำ สอง มาตรฐาน การได้รับความไม่เป็นธรรม นอกจากนั้น “การเป็นคนดี” ในจริยธรรมของอิสลามกับพุทธศาสนาก็จะ อธิบายกันคนละแบบ ดังนั้นวาทกรรมอย่างที่ว่าฝ่ายม็อบนกหวีดมักใช้จึงไม่จับใจคนที่นี่

เช่นเดียวกับคนเสื้อแดงที่ต้องเผชิญกับความไม่เป็นธรรมทางการเมืองและกฎหมาย ชาวบ้านที่ชายแดน ภาคใต้ก็เผชิญกับความไม่เป็นธรรมนี้มาตั้งแต่ในอดีต โดยเฉพาะความไม่เป็นธรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่ง กินความมากกว่า “สองมาตรฐาน” จนนำมาสู่การเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองและความวุ่นวายความคับแค้นใจ เช่น การที่ชาวบ้านไม่สามารถระบุเชื้อชาติที่แท้จริงของตัวเองได้ในเอกสารทางราชการต่างๆ มีการห้ามไม่ให้กรอก ช่องเชื้อชาติว่า “มลายู” ในแบบฟอร์มราชการ เช่น แบบฟอร์มใบขออนุญาตพกปิ่น โดยที่เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถให้

เหตุผลได้ว่าทำไมจึงต้องห้ามเช่น ในกรณีที่เชื้อชาติอื่น (เช่น เชื้อชาติจีน) ได้รับการอนุญาตให้กรอกได้ เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่น่าความคับแค้นใจเช่นนี้ทำให้คนที่นั่นรู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งเท่านั้นท่ามกลางเหตุการณ์อีกจำนวนมากในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้สามารถเชื่อมโยงเข้ากับความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติที่เป็นความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายซึ่งมีจุดยืนทางการเมืองต่างกัน มีจินตนาการทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน โดยกลุ่มหนึ่งเรียกร้องความเท่าเทียมกันและความเสมอภาค ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งบอกว่าคนไม่เท่ากัน คนไม่จบปริญญาตรีจะต้องมีสิทธิทางการเมืองน้อยกว่าคนที่จบ เป็นต้น

เรื่องที่สามคือการที่การคว่ำบาตรได้ขยายมาถึงตัวผู้คนมากขึ้น แม้ว่าคนเหล่านี้ในหมู่บ้านที่ศึกษาแทบไม่มีใครเลยที่เคยไปสัมผัสกระบวนการพุดคุยสันติภาพไม่ว่าในระดับใดก็ตาม แต่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเท่าที่ตนได้คุยด้วย ต่างก็เห็นด้วยกับการพุดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นในระดับตัวแทนของรัฐบาลไทยกับตัวแทนของBRN ทั้งนี้ ก็เพราะว่าตั้งแต่ต้นปี 2547 ที่ผ่านมา คนในหมู่บ้านแห่งนี้มีประสบการณ์เช่นเดียวกับในอีกหลายสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงปะทุขึ้นมาและดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง ท่ามกลางวิธีการต่างๆ ที่ทางฝ่ายรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายความมั่นคงเคยคงใช้มา ชัดเจนว่าไม่สามารถคลี่คลายปัญหาได้ ดังนั้น การมีความเป็นไปได้ใหม่ๆ จึงเป็นเรื่องที่ดีและไม่ได้ทำให้ต้องสูญเสียอะไรเพิ่มเติม ชาวบ้านที่นี้จึงเฝ้าติดตามข่าวคราวและให้กำลังใจในการเจรจามาตั้งแต่ต้นท่ามกลางการตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัยต่อกระบวนการพุดคุยเจรจาสันติภาพของสื่อมวลชนและฝ่ายต่างๆ นอกจากนั้น ชาวบ้านที่นี้ยังสนใจติดตามข่าวสารสถานการณ์การเมืองและความไม่สงบที่กรุงเทพฯ เพื่อนของตนในหมู่บ้านมักโทรมาปลุกตอน 6 โมงเช้า หรือตอน 5-6 โมง เพื่อบอกให้ดูรายการการเมืองต่างๆ ทางโทรทัศน์ที่กำลังออกอากาศ รวมทั้งบางรายก็โทรมาหาเพื่อขอให้ช่วยวิเคราะห์สถานการณ์การเมืองให้ฟัง คนเหล่านี้ในหมู่บ้านตระหนักว่าการพุดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการและเปิดเผย เกิดขึ้นจากกระบวนการผลักดันของรัฐบาลชุดปัจจุบัน เพราะเหตุนี้เมื่อความวุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้น เมื่ออีกฝั่งต้องการจะล้มรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ผลักดันกระบวนการพุดคุยนี้ พวกเขาจึงเฝ้าติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด และแน่นอนว่าไม่ค่อยเห็นด้วยหากรัฐบาลนี้จะต้องล้มไปเพราะมีอบ อันจะส่งผลให้กระบวนการเจรจาหรือพุดคุยสันติภาพต้องล้มไปด้วย

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าคนเหล่านี้จะค่อนข้างเห็นด้วยและมีใจสนับสนุนรัฐบาลชุดปัจจุบันและไม่เห็นด้วยกับมือบสุเทพ แต่พวกเขาก็ไม่ได้ออกมาเคลื่อนไหวแสดงตัวหรือแสดงความคิดเห็นมาก แม้บางส่วน เช่น ผู้นำทางการเมืองจะมาแสดงพลังปกป้องรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้ง เช่น การเอาดอกไม้มามอบให้ที่ ศอ.บต. ก็ตาม แต่ชาวบ้านก็ท้าวไปก็ไม่ได้ไปรวม แต่ถึงกระนั้น ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยก็สามารถเข้าถึงสื่อหรือโลกอินเทอร์เน็ตได้ในช่วงที่มือบนกหวีดในกรุงเทพฯ เข้ายึดสถานที่ราชการต่างๆ กบปส.ยะลาที่ ศอ.บต.แล้วกดดันให้เจ้าหน้าที่ในนั้น มาร่วมเดินขบวนกับพวกเขา ภาพเหล่านี้มีการแชร์กันในโซเชียลมีเดีย ปรากฏมีคอมเมนต์บางส่วนที่ปรากฏขึ้นในทำนองที่ไม่พอใจและตั้งคำถามว่า หากคนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนมลายูมุสลิมไปทำเช่นนี้บ้างอะไรจะเกิดขึ้น คงได้ถูกปืนกลับมา สิ่งนี้ยิ่งตอกย้ำภาวะสองมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคนที่อ้างว่าทำไปเพื่อชาติ อ้างว่าเป็นตัวแทนของมวลมหาประชาชน ชาวบ้านในพื้นที่เฝ้ามองสิ่งเหล่านี้อยู่ และพวกเขาก็สังกตความรู้สึกความไม่พอใจ นี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมคนในหมู่บ้านที่ไปศึกษาจึงค่อนข้างที่จะไม่เห็นด้วยกับมือบสุเทพ

ช่วงที่2

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรี

สภาวะขบวนการสันติภาพที่ชะงักงันจากความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติ และแนวโน้มในอนาคต

ในกระบวนการสันติภาพนั้นมีอยู่สามเส้นทาง (tracks) เส้นทางสายที่1 หรือ track 1 คือ การพูดคุยระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายขบวนการซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ เป็น track ในระดับบน แนวโน้มทิศทางของ track นี้ก็คือว่า ยังจะเดินต่อไป แต่อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไปหากมีการเปลี่ยนรัฐบาล แน่นอนว่าองค์ประกอบของคณะผู้แทนฝ่ายไทยคงจะต้องเปลี่ยนไป แนวทางวิธีการในการพูดคุยก็อาจจะเปลี่ยนไป โดยอาจจะเน้นการพูดคุยแบบไม่เปิดเผย ปิดลับ ไม่เป็นทางการ และไม่ไปสู่พื้นที่สาธารณะดังในปัจจุบัน ทั้งนี้ การพูดคุยแบบปิดลับอาจเป็นประโยชน์ในแง่ที่ว่าหากการพูดคุยสันติภาพถ้าเปิดเผยสู่สาธารณะมากเกินไปอาจจะทำให้เกิดความไม่แน่นอนขึ้นหลายอย่าง มีความตึงเครียด เพราะว่าถูกเฝ้ามองติดตามมากเกินไปจากสื่อหรือประชาชนทั่วไป แต่แน่นอนว่าการพูดคุยจะต้องเดินต่อไป ทุกๆ ฝ่ายยอมรับแล้วว่าแนวทางสันติภาพในการแก้ไขปัญหาภาคใต้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง และ Track1 นี้คงจะดำเนินไปในเชิงสัญลักษณ์ ส่วนความคืบหน้าของข้อเรียกร้องห้าข้อของ BRN ก็คงอาจจะยังไม่ได้เห็นในระยะนี้ ขึ้นอยู่กับว่ารัฐจะยอมรับมากน้อยขนาดไหน โดยเฉพาะหากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล แต่หากรัฐบาลชุดปัจจุบันยังได้เป็นรัฐบาลต่อการเลือกตั้งก็เชื่อว่าจะยังมีการพูดคุยต่อไปในแนวทางเดิม คงจะมีการพบปะที่กัวลาลัมเปอร์ และในฝ่ายขบวนการอาจจะมียุทธศาสตร์ประกอบของผู้แทนการเจรจาเพิ่มเข้ามา เช่น อาจมี PULO เข้าร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม ในระยะยาวการขับเคลื่อนโดยประชาสังคม (Track 2) และประชาชน (Track 3) จะมีความสำคัญมากกว่าโต๊ะเจรจาระหว่างตัวแทนรัฐไทยและตัวแทน BRN ไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม ปัจจุบันการขับเคลื่อนโดยประชาสังคมหรือประชาชนโดยทั่วไปในเรื่องนี้มีความเข้มแข็งขึ้นมาก สภาพระชาคมจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังทำงานแนวทางสันติภาพและมีการผลักดันขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ที่น่าสนใจก็คือว่าแม้แต่พี่น้องไทยพุทธในพื้นที่เองก็มีส่วนร่วมในขบวนการสันติภาพมากขึ้น มีการตั้งกลุ่ม มีการพูดคุยกัน และได้เรียกร้องให้มีการพูดคุยสันติภาพต่อไปด้วย บทบาทพี่น้องชาวพุทธที่เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดใน Track2 เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะพวกเขาก็เป็นส่วนหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหุ้นส่วนสันติภาพ ที่ไม่ใช่มีเพียงแค่คนมุสลิมหรือคนมลายูเท่านั้น

ส่วนใน Track3 หรือการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าก็ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเรียกร้องต่างๆ ที่จะออกมาจาก Track3 นี้มีแนวโน้มว่าจะมีความหลากหลายมากขึ้น คนรุ่นใหม่ที่พยายามจะขับเคลื่อนกิจกรรมการพูดคุยเสวนาว่าด้วยสันติภาพในระดับชุมชนหมู่บ้าน รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวและข้อเรียกร้องใหม่ๆ ที่ท้าทายกระบวนการสันติภาพด้วย นี่คือการพัฒนาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่

การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพทั้งสามระดับจะดำเนินต่อไป ทั้งนี้ ต่อไป Track1 อาจเป็นไปในเชิงสัญลักษณ์มากกว่า ในระยะสั้นเราจะคาดหวังกับ Track 1 ไม่ได้มากนัก เพราะบางครั้งมันก็เดินหน้า บางครั้งก็ถอยหลัง แต่จะมีบทบาทในเชิงสัญลักษณ์เสียมากกว่า ส่วน Track2 และ Track3 จะมีบทบาทมากขึ้นและเข้มแข็งขึ้น ทั้งนี้ หาก Track 1 จะมีความคืบหน้าก็คงเป็นการตกลงกันในรายละเอียดถึงขั้นตอนการเจรจาที่จะมีขึ้นในระยะยาว

ทั้งนี้ ข้อเรียกร้องสำคัญในกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้ อันได้แก่ “การจัดการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ” “Autonomy” หรือ “การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด” ควรเป็นข้อเรียกร้องที่ถูกหยิบยกเข้าไปในการพูดคุยระดับชาติ ปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ควรต้องเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปในระดับชาติ ที่เดินไปพร้อมกับการปฏิรูปการเมืองของประเทศในภาพรวม เพื่อให้แนวทางการแก้ไขปัญหาในภาคใต้ชัดเจนยิ่งขึ้นและนำมาสู่การปฏิรูปการบริหารการปกครอง ความยุติธรรม และความมั่นคงในพื้นที่

อัศโตรา โต๊ะราแม

พหุสังคมในประวัติศาสตร์มลายูปาตานี

ในที่นี้อยากจะเน้นย้ำในประเด็นที่ว่า “ชาวมลายูปาตานี” คือใครกันแน่? คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า “คนปาตานี” คือมลายูมุสลิมเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วคนปาตานีเป็นผู้นับถือพุทธมาตั้งแต่สมัยลังกาสุกะ ซึ่งในครั้งโบราณ “บูดาทอง” หรือ “พัทลุง” ก็เป็นศูนย์กลางการเรียนศาสนาพุทธที่สำคัญที่แม้แต่ชาวจีนก็ต้องมาแวะเรียนที่นีก่อนเดินทางไปศึกษาต่อที่อินเดียและเนปาล ดังนั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในที่ชายแดนใต้ในขณะนี้จึงเป็นความขัดแย้งของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ทางเลือดหรือมาจากชาติพันธุ์เดียวกัน อันได้แก่คนมลายูอิสลามและคนมลายูพุทธ ทั้งนี้ มีงานศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่าคนมลายูที่เป็นอิสลามเรียกคนมลายูที่นับถือพุทธว่า “มลายูที่นับถือพระพุทธรูป”

ที่จริงแล้วศาสนาไม่ได้มีปัญหาแต่การตีความคนผู้ที่นับถือศาสนาได้สร้างปัญหา ผู้สร้างศาสนาทั้งศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลามไม่ได้ต้องการให้ผู้ที่นับถือศาสนาของตนไปรบกับใคร แต่ถ้าคนมุสลิมจะ “ญิฮาด” ก็เป็นเพราะว่าถูกรุกรานก่อน ถ้าไม่มีคนรุกราน ก็จะไม่ไปรบกับคนอื่น ชาวมุทธก็เช่นกันที่จะฆ่าสัตว์แม้แต่แมดก็ยังไม่บป็นคือหลักการของทุกศาสนา แต่คนมักตีความตามเหตุผลส่วนตนเพื่อผลประโยชน์และการเมือง

เดิมปาตานีเป็นพหุสังคมที่มีคนมลายู คนสยาม และคนจีนอาศัยอยู่ มีงานศึกษาทางประวัติศาสตร์ระบุว่าคนจีนนำความรู้และเทคโนโลยีมาสู่ปาตานี ส่วนคนดัชหรือฮอลแลนด์ก็นำเทคโนโลยีการสร้างอาวูมาที่นี้ เดิมคนในปาตานีเขาไม่พูดว่าตนเป็นคนสยามหรือคนมลายู เพราะได้อยู่กันอย่างปกติสุข ส่วนคนที่พาศาสนาอิสลามและภาษามลายูมาที่นี้ก็คือคนมุสลิมจากเกาะสุมาตรา นอกจากนั้นก็ยังมีคนมอญและคนลาวมาจากทางด้านเหนือที่มาอยู่ที่ปาตานีเป็นเวลานานแล้ว ปาตานีไม่ใช่มีเพียงชาติพันธุ์ชาติเดียว คนต่างๆ อยู่ร่วมกันมาได้โดยไม่มีปัญหา ดังนั้น ความเป็นคนมลายูปาตานีของคนสมัยนี้จึงไม่สามารถแยกออกจากคนสยามหรือคนจีนได้เลย ปัจจุบันในหมู่บ้านที่กรือเซะมีคนมลายูมุสลิมที่หน้าตาเป็นแบบชาวจีนจำนวนมาก ตระกูลของคนจีนเหล่านี้เองที่สร้างสุเหร่าที่นั่น ตนก็กำลังจะทำหนังสือสารคดีเกี่ยวกับความเป็นมาของคนมลายูที่กรือเซะ นอกจากนั้นในบางหมู่บ้านที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรา ก็จะพบคนมุสลิมทั้งที่มีหน้าตาแบบจีน อาหรับ เปอร์เซีย ชาว มลายู ปนกันไปหมด

รอมฎอน ปันจอร์

คู่ต่อรองในกระบวนการเจรจาสันติภาพของ BRN ต้องอยู่บนหลักประชาธิปไตย

ในส่วนของความขัดแย้งทางการเมืองที่กรุงเทพฯ ตนอ่านสถานการณ์ผ่านท่าทีของอุสตาซฮัสซัน ตอยิบ ผ่านคลิปในยูทูบล่าสุดเมื่อตอนต้นเดือนธันวาคม 2556 ที่มีน้ำเสียงที่แข็งกร้าวและมีเพดานของข้อเรียกร้องที่สูงมากและอยู่นอกเหนือจากข้อเรียกร้องในเอกสารห้าข้อของ BRN นั่นคือ การเรียกร้องให้ทางรัฐทางการไทยหยิบยกเอาเรื่อง

การพูดคุยสันติภาพไปอภิปรายในรัฐสภาและให้ท่านนายกรัฐมนตรีประกาศเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติ ดันมองว่า จังหวะเวลาที่อุสตาซฮัสซัน ตอยิบ พูดถึงเรื่องนั้นเป็นจังหวะเวลาที่ความขัดแย้งทางการเมืองในกรุงเทพฯ เข้มข้น เกือบถึงขีดสุด คิดว่า BRN หรืออย่างน้อยที่สุดก็คืออุสตาซฮัสซัน ต้องการที่จะสื่อสารว่าคู่สนทนาที่เขาจะต่อรองเจรจาด้วยในอนาคตควรจะต้องวางอยู่บนหลักการของประชาธิปไตยและรัฐสภา เขาต้องการให้กระบวนการพูดคุยนี้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยด้วย หากมองในกระดานความขัดแย้งใน กรุงเทพฯ ดันคิดว่า BRN ต้องการคุยกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง นี่คือการชาญฉลาดและความเข้าใจการเมืองไทยของพวกเขา พวกเขาเชื่อว่าศัตรูที่พวกเขาต้องการจะต่อรองด้วยนั้นควรจะเป็นใคร

แม้การพูดคุยเจรจาแบบเป็นทางการในสถานการณ์ปัจจุบันกำลังชะงักงัน แต่นับแต่ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 เป็นต้นมา โอกาสได้เปิดขึ้นมากมายแก่ทุกฝ่าย รวมทั้ง BRN ที่ได้รับสถานะในทางการเมืองอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นสถานะที่ศัตรูของตัวเองคือรัฐไทยและ facilitator คือมาเลเซียมอบให้ อันนี้เป็นความสำคัญที่ทาง BRN ต้องช่วงชิง ถามว่าพวกเขามีความพร้อมที่จะสู้ในสนามแบบใหม่หรือเปล่า ที่ไม่ใช่สนามรบ ไม่ใช่การใช้กำลัง ดันก็ยังไม่แน่ใจในคำตอบ BRN เองคงต้องถกเถียงกัน หาทาง หาวิธีต่างๆ ในการรักษาต้นทุนในทางการเมืองนี้เอาไว้ต่อไป

แน่นอนมีความแตกแยกทางความคิดและความเห็นที่ไม่ลงรอยกันทั้งภายใน BRN และระหว่างขบวนการต่อสู้ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการอภิปรายถกเถียงกันภายใน หรือ “การพูดคุยสันติภาพกันเองภายใน” เช่นกับ เดียวที่เกิดขึ้นในฝ่ายรัฐไทย ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติระหว่างฝ่ายต่อต้านและฝ่ายรัฐบาลจนมานำมาซึ่งการกำหนดเลือกตั้งใหม่นี้ เราควรหยิบยกประเด็นความจำเป็นของการพูดคุยสันติภาพขึ้นมาอภิปรายในฐานะส่วนหนึ่งของการ “ปฏิรูปการเมือง” โดยอาจทำเป็นข้อเสนอต่อพรรคการเมืองที่เสนอตัวมาเป็นรัฐบาลในอนาคตไม่ว่าจะเป็นพรรคใดก็ตาม ทั้งนี้ ด้วยวิธีการเหล่านี้จะช่วยสร้างหลักประกันให้กับฝ่าย BRN ได้ว่าสังคมไทยพร้อมที่จะพูดคุยหรือใช้วิธีการทางการเมืองต่อรองกับพวกเขา

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องการอ้าง “ประชาชน” หรือ “ประชาชนปาตานี” ซึ่งกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อยปาตานีมักอ้าง เราอาจจะต้องมานิยาม “ประชาชนปาตานี” ใหม่ให้ชัดว่าคือใคร ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมากในการที่จะออกแบบการอยู่ร่วมกันในอนาคต นี่เป็นภาระของคนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางความคิด นักวิชาการ นักมานุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นักนิติศาสตร์ นักโน้น นักนี้ และนักปฏิบัติการทางสังคมต่างๆ ที่นอกเหนือจากผู้คนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยตรงในการสร้างบทสนทนาในระดับต่างๆ เพื่อหาความลงตัวในทางประวัติศาสตร์ที่จะบอกว่าประชาชนปาตานีคือใคร

อีกประเด็นหนึ่งที่ BRN จำเป็นต้องตระหนักอย่างยิ่งก็คือการรับมือกับสนามการต่อสู้ในแบบใหม่ที่พวกเขาไม่คุ้นเคย BRN จำเป็นต้องปฏิรูปตัวเอง เนื่องจากจะต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ว่าจะทำอย่างไรถึงจะโน้มน้าวใจให้คนไทยทั้งประเทศและประชาคมนานาชาติให้หลักประกันหรือให้ความชอบธรรมกับการเคลื่อนไหวและข้อเรียกร้องของพวกเขา

ประเด็นสุดท้าย คนปาตานีเองและสังคมไทยอาจจะต้องช่วยกันคิดหรือว่านิยามคำว่า “อิสรภาพของคนปาตานี” เสียใหม่ ที่อาจจะเป็นคำนิยามที่ไม่จำเป็นต้องแข็งตายตัวหรือหมายถึง “ความเป็นเอกราช” แต่เพียงอย่าง

เดียว โดยต้องเป็นคำนิยามที่ผ่านการถกเถียงอภิปรายร่วมกันอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่การนิยามจากข้างบนหรือจาก Track1 เท่านั้น

ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในจุดเปลี่ยนที่สำคัญของสังคมและการเมืองไทย รวมทั้งการเมืองปัตตานีด้วย เราอยู่ในช่วงที่ป็นดินน้ำมันให้เป็นรูปร่าง และจังหวะแบบนี้ต้องอาศัยความอดทนของทุกฝ่ายในการที่จะถกเถียงกัน ซึ่งๆ หน้าในประเด็นที่สำคัญ กรณีปัญหาปาตานีได้ขยับมาก้าวหน้ากว่าความขัดแย้งที่กรุงเทพฯ ไปพอสมควรแล้ว ในแง่ที่ว่ามันเผยให้เห็นว่าความขัดแย้งหลักคืออะไร และมีพยายามที่จะเผชิญหน้ากับความขัดแย้งเหล่านั้นให้ได้ ในขณะที่การเมืองไทยยังมีบทเรียนหลายอย่างที่จะเรียนรู้ได้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการพยายามนิยามปัญหาให้ชัดว่า เรากำลังเผชิญหน้ากับอะไร เราขัดแย้งกันเรื่องอะไร แล้วเราจะหาจุดลงตัวได้อย่างไร เพียงแต่ว่าเรื่องนี้ไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้จากเพียงคนชั้นนำหรือแกนนำของแต่ละฝ่าย แต่จะต้องอาศัยพลังทางสังคมแน่นอนว่าชาวบ้านต้องเหนียวในการติดตามสถานการณ์รายวัน แต่ทุกคนต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศของสันติภาพให้เกิดขึ้น ไม่อย่างนั้นความสูญเสียก็ต้องเกิดขึ้นอยู่อย่างนี้

อ.จินตารั ฮาร่า

ความเหมือนและต่างของข้อเรียกร้องต่ออธิปไตยของสุเทพและ BRN

หากเชื่อมโยงปัญหาที่ชายแดนใต้กับปัญหาการเมืองที่ศูนย์กลางหรือกรุงเทพฯ การที่มีม็อบยึดสะพานชมัยมรุเชฐและบุกคุกสถานที่ราชการนั้นเป็นสิ่งที่พวกเขาทำได้ แต่หากเป็นผู้สนับสนุน BRN บ้างที่ทำแบบนี้ ลองนึกดูว่าอะไรจะเกิดขึ้น หรือแม้แต่การชุมนุมอย่างเรียบร้อยในฐานะเป็นผู้สนับสนุน BRN จะสามารถทำได้บ้างไหม แม้ว่าทั้งสุเทพและ BRN ต่างก็มีฐานะเป็นกบฏเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นที่ภาคใต้ซึ่งมีการประกาศกฎอัยการศึกก็คือ ผู้ชุมนุมสนับสนุน BRN ก็จะถูกควบคุมตัวโดยทันทีเป็นเวลา 35 วัน คือ 7 วัน ตามประกาศกฎอัยการศึก และอีก 28 วันตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) ซึ่งศาลอนุญาตให้ควบคุมตัวได้ในฐานะผู้ต้องสงสัย ทั้งนี้ สิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นกับผู้ชุมนุมในเวลานี้ที่กรุงเทพฯ เพื่อนของคนที่ชื่อ อันวาร์ (มุฮัมหมัดอันวาร์ หะยีเต๊ะ) ก็กำลังถูกคุมขังอยู่ทั้งๆ เขาไม่เคยมีส่วนร่วมในการก่อการร้าย หากมีการชุมนุมที่ชายแดนใต้ก็คงถูกปราบปรามอย่างหนักโดยอำนาจรัฐอย่างเช่นกรณีตากใบที่มีคนตาย 85 คน

คำพูดของคุณสุเทพในหนังสือพิมพ์ Washington Post เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ที่ว่า “This will be the first time that the people, the owners of the country, stand up to take back their sovereign power.” แปลเป็นภาษาไทยก็คือ “นี่จะเป็นครั้งแรกของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของแผ่นดินลุกขึ้นมาเรียกร้องทวงคืนอำนาจอธิปไตย” มีความเหมือนกับคำพูดของ BRN ที่พูดถึง sovereign power หรืออำนาจอสูงสุดในการปกครอง ซึ่งล้วนเป็นการเรียกร้องสิทธิของคนที่เป็นเจ้าของแผ่นดิน แต่ทั้งนี้ทั้งสองมีข้อแตกต่างกันที่ชัดเจน คือ ข้อเรียกร้องของคุณสุเทพแทบจะหลุดจากกรอบรัฐธรรมนูญ ส่วนข้อเรียกร้องห้าข้อของ BRN ได้อ้างว่าดำเนินการภายใต้รัฐธรรมนูญทุกข้อ แต่ทำไมฝ่ายที่เรียกร้องนอกกรอบรัฐธรรมนูญกลับยังอยู่ได้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องสิทธิต่างๆ ที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ทางฝ่ายรัฐกลับไม่ยอมรับ

ตนอยากให้นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ช่วยศึกษาพิจารณาถึงความชอบธรรมของ BRN ว่ามีมากน้อยแค่ไหนใน 2 เรื่อง คือ 1) เรื่องประวัติศาสตร์ ที่น่าจะมีการศึกษาว่าพวกเขาคิดและตีความประวัติศาสตร์ว่าอย่างไร ทั้งนี้ ในบรรดาคนไทยที่ตีความประวัติศาสตร์ปาตานี งานของ อ.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ นั้นเป็นที่ยอมรับได้มากที่สุดโดย BRN ในขณะที่คนไทยผู้เขียนประวัติศาสตร์ปาตานีรายอื่นๆ มักเขียนจากมุมมองของนักล่าอาณานิคม และ 2) การตั้งแง่ไม่รับข้อเรียกร้องของคนไทยปาตานีหรือข้อเรียกร้องของ BRN ในทุกข้อทั้งหมด ทั้งๆ ที่ข้อเรียกร้องบางส่วนเป็นสิ่งที่ขัดแย้งมากและรัฐไทยน่าจะสามารถยอมรับได้อย่างสบาย

ในส่วนของการประเด็นที่ว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ศูนย์กลาง/กรุงเทพฯ จะเกี่ยวข้องกับสันติภาพ ตนมองว่า หากรัฐบาลที่ได้มามีแนวความคิดที่ไม่ให้ความสำคัญต่อคนต่างจังหวัด ดูถูกคนต่างจังหวัด หรือว่าคุณค่าของคะแนนเสียงของแต่ละจังหวัดจะไม่เท่ากัน รัฐบาลแบบนี้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการสันติภาพได้อย่างไร ตนเชื่อว่ารัฐบาลที่ดีจะต้องยอมรับฟังเสียงข้างน้อยและชนกลุ่มน้อย ดังนั้น หากคุณสุเทพได้ตั้งสภาประชาชนและรัฐบาลชุดใหม่ ตนค่อนข้างมั่นใจว่าไม่น่าจะมีความคืบหน้าในกระบวนการสันติภาพ ที่ผ่านมาจากพรรคฝ่ายคุณสุเทพก็ไม่ค่อยพูดเรื่องการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งที่จำนวนยอดรวมผู้เสียชีวิตที่นี้ก็พอๆ กับเหตุการณ์ 11 กันยายน และเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายร้ายแรงมาก

ผศ.ดร.อนุสรณ์ อนุโน

อำนาจทางศีลธรรมอย่างเบ็ดเสร็จในพื้นที่ความขัดแย้งที่ชายแดนใต้และการเมืองส่วนกลาง

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทำไมคนในหมู่บ้านตนไปศึกษาไม่ค่อยลุกขึ้นออกมาพูดหรือเปล่งเสียง หรือเคลื่อนไหวเพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนก็คือ การที่ความไม่สงบในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ได้กระทบกับชีวิตของพวกเขาอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางอย่างมาก ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการที่อำนาจเกี่ยวกับความเป็นความตายที่พวกเขาเผชิญอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันในชีวิตประจำวันได้ทวีความเข้มข้นรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ ในจำนวนตัวเลขของคนที่ย่ำแย่ล้มตาย แม้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ แต่ในสัดส่วนที่ไม่น้อยเลยเกิดจากสาเหตุอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐนอกريت ขบวนการผิดกฎหมาย ความขัดแย้งในการเมืองท้องถิ่น ความขัดแย้งเรื่องส่วนตัว

ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งก็คือว่า หากไม่นับรวมในช่วงหลังวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ผู้เสียชีวิตกว่าครึ่งหนึ่งจากเหตุการณ์ความรุนแรงในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเป็นพลเรือนชาวมุสลิม ซึ่งส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องไม่ในทางใดก็ทางหนึ่งกับหน่วยงานด้านความมั่นคง แม้จะมีบางส่วนที่เป็นความรุนแรงประเภทสุ่มที่มักเกิดในเขตเมืองเพื่อสร้างความสะเทือนขวัญปะปนมาด้วยก็ตาม ทั้งนี้ ในกรณีความรุนแรงแบบเฉพาะเจาะจง ชาวบ้านมักมีวิธีการที่จะเอาตัวเองให้รอดพ้นไปจากห่วงโซ่หรือวังวนของความรุนแรง/ความขัดแย้งนี้

อีกประเด็นที่น่าสนใจก็คือว่า สมาชิกของขบวนการในระดับหมู่บ้านไม่ได้มีสถานะที่น่าสะพรึงกลัวในสายตาของชาวบ้าน คนที่ออกจากหมู่บ้านไปร่วมขบวนการและไปก่อความรุนแรงก็ล้วนเป็นญาติสนิทมิตรสหายพี่น้องกับชาวบ้านคนอื่นๆ ดังนั้น บุคคลเหล่านี้ในสายตาของชาวบ้านจึงไม่ใช่บุคคลที่น่าสะพรึงกลัวแต่อย่างใด และชาวบ้านก็มีวิธีการและเรียนรู้ที่จะอยู่กับสมาชิกของขบวนการในช่วงเวลาที่สมาชิกเหล่านั้นกลับมาบ้าน

ในพื้นที่ที่ตนศึกษา บุคคลที่น่าสะพรึงกลัวในสายตาของชาวบ้านกลับไม่ใช่สมาชิกของฝ่ายขบวนการมากเท่ากับเจ้าหน้าที่รัฐนอกريتที่มีอิทธิพลและผู้นำฝ่ายปกครอง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน น่าสนใจว่าสถานะความน่า

สะพานกล้วของบรรดาผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ได้ถูกทำให้มีความเข้มข้นขึ้นผ่านสถานการณ์ความไม่สงบครั้งนี้ เนื่องจากผู้นำเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นกลไกที่เจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายความมั่นคงหรือฝ่ายการปกครองใช้ในการจัดการปัญหา ทั้งในส่วนที่เป็นช่องทางปกติและช่องทางไม่ปกติ ช่องทางไม่ปกติในที่นี้ก็คือ การมอบอำนาจให้ ซึ่งในภาษาวิชาการเรียกว่า *outsource sovereignty* หมายถึง การมอบหรือปล่อยถ่ายอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดให้ ในกรณีชายแดนภาคใต้ก็คือการมอบอำนาจในการจัดการพื้นที่อย่างเบ็ดเสร็จให้ โดยไม่สนใจว่าผู้ได้รับอำนาจนั้นจะใช้อำนาจอย่างไร เพียงแต่ขอให้ผลลัพธ์ที่ได้นั้นในพื้นที่ตรงนั้นจะไม่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ทั้งนี้ ในบางพื้นที่สามารถทำได้ถ้าหากผู้นำท้องถิ่นมีบารมี มีความเด็ดขาด มีความเอาใจจริงเอาใจพอ ดังจะเห็นได้จากการที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ ที่อาจมีขอบเขตในระดับตำบลหรือหลายตำบล

นอกเหนือจากการเป็นหลักประกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ของตัวเองอีกแล้ว บรรดาผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ก็ให้ความเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการปกครองด้านอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันการลักเล็กขโมยน้อยและการห้ามเสพและจำหน่ายยาเสพติดในเขตพื้นที่ ในบางพื้นที่ที่มีการใช้อำนาจในลักษณะ *outsource sovereignty* พบว่าเหตุการณ์การลักเล็กขโมยน้อยและอาชญากรรมขนาดเล็กแทบจะไม่เกิดขึ้น การแพร่ระบาดของยาเสพติดก็ไม่มี เพราะเด็กวัยรุ่นหนีไปเสพในพื้นที่ตำบลอื่นจนหมด นอกจากนั้นมีการเล่ากันว่าในบ้านผู้นำที่มีอิทธิพลบางคนถึงกับมีห้องขังหรือคุกภายในบ้าน หากจับตัวผู้กระทำความผิด เช่น วัยรุ่นที่ลักขโมยเศษซากพาราหรือที่เสพยาเสพติดได้ ก็จะถูกนำตัวไปกักไว้ในบ้าน หลังจากนั้นก็มีกรรมไต่สวนโดยผู้มีอิทธิพลรายนั้นๆ ในกรณีที่เป็นการลักเล็กขโมยน้อยก็เรียกให้พ่อแม่ของเด็กวัยรุ่นที่กระทำความผิดมารับทราบและเสียค่าสินไหม เล่ากันว่าค่าปรับจะมีมูลค่าเป็น 3 เท่าของมูลค่าของสิ่งที่ขโมยมา โดยหนึ่งส่วนคืนให้กับเจ้าทุกข์ อีกสองส่วนที่เหลือจะถูกบริจาคเป็นสาธารณกุศล ซึ่งบางส่วนของเงินจะถูกนำไปใช้พัฒนามัสยิด

นี่คือการใช้อำนาจทางศีลธรรมอย่างเบ็ดเสร็จที่ทำในนามคุณงามความดี ทำในนามของความถูกต้อง และใช้ในการปกครองพื้นที่ตรงนั้น ต่อให้ผู้นำคนนั้นจะโหดร้ายใช้ปืนอากายยิงเข้าไปในบ้านเพื่อจับไล่เด็กวัยรุ่นที่กำลังมั่วสุมยาเสพติดกัน แต่ทุกคนยังให้ความเคารพแม้จะรู้สึกสะพานกล้วด้วยอย่างมากก็ตาม นี่คือการอ้างอำนาจเชิงศีลธรรมแบบเบ็ดเสร็จ ถึงแม้จะดูเหมือนว่าได้ช่วยแก้ปัญหาในระยะสั้นหรือเฉพาะหน้า แต่ในระยะยาวก็ไม่แน่ใจว่าจะแก้ปัญหาอะไรได้ใหม่ เพราะเราไม่มีหลักประกันอะไรว่าคุณธรรมของบุคคลเช่นนั้นมันจะคงเส้นคงวา เราจะมีมาตรการอะไรไปป้องกันท่านผู้นำหรือท่านผู้ปกครองผู้มีศีลธรรมอันสูงส่งไม่ให้ใช้อำนาจผิดเพี้ยนไป นอกจากนั้น เรายังไม่อาจแน่ใจได้ว่าจะถูกเหวี่ยงแหหรือจะโดนหางเลขเมื่อไหร่ หลายกรณีทุกคนที่ไปพบท่านผู้นำเหล่านี้ก็ต้องนั่งตัวหงอกมึนหน้า ไม่สามารถแสดงความเห็นได้

จะเห็นได้ว่าอำนาจเหนือความเป็นความตายในชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านดังที่กล่าวมาเป็นอำนาจเชิงศีลธรรมแบบเบ็ดเสร็จ และรูปแบบอำนาจแบบนี้ก็คล้ายคลึงกับสิ่งที่ กบปส. กำลังทำ นั่นก็คือ การอ้างอำนาจศีลธรรมความดีและได้รับอำนาจของผู้อื่นมาดำเนินการเสียเอง ดังจะเห็นได้จากการจะตั้ง “สภาประชาชน” และเลือกสมาชิก 100 คนขึ้นมาเองบนฐานของศีลธรรมความดี ทั้งนี้ การใช้อำนาจทางศีลธรรมอย่างเบ็ดเสร็จในลักษณะนี้เป็นรูปแบบที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้คนอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน นอกจากผู้นำท้องถิ่น คนอื่นๆ ก็พยายามใช้อำนาจแบบนี้ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย ผู้มีอิทธิพล หรือแม้แต่ในฝ่ายขบวนการเองก็ตาม ดังนั้น เมื่อมองกลุ่มผู้ชุมนุมที่กรุงเทพฯ ในตอนนี้ ไม่ว่าพวกเขาจะใส่เสื้อคลุมแบบไหน จะใช้วาทะแบบไหน

จะอ้างว่าเป็นสมัชชาหรือประชาสังคมแบบไหน จะอ้างวิหารต่างๆ จะอ้างการกระจายอำนาจต่างๆ ก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในภาคใต้ได้ตราบเท่าที่วิถีอำนาจที่ใช้คืออำนาจเชิงศีลธรรมแบบเบ็ดเสร็จ ที่เป็นเรื่องของ การอวดอ้าง แอบอ้างความดี เพื่อรับอำนาจและผูกขาดความถูกต้องไว้แต่เพียงผู้เดียว

ผู้เข้าร่วมฟังการเสวนา

ช่วงถาม-ตอบ

คำถาม 1 – เป็นไปได้ไหมที่ในอนาคตกลุ่มขบวนการ เช่น BRN หรืออื่นๆ จะเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง มีตัวแทนของเขาในสภาบ้างเพื่อผลักดันข้อเสนอ และคนภายนอกก็จะได้รับรู้สิ่งนี้จากการสื่อสารโดยตรงของเขาที่ไม่ถูกบิดเบือน การเข้าสู่การเลือกตั้งอาจเป็นคู่ขนานกับการเคลื่อนไหวปกติของพวกเขา

คำถาม 2 -ในการพูดคุยสันติภาพมี Track1, 2, และ 3 แต่ต้นนั้นเป็น Track3.9 นั่นคือ เป็นคนนอกพื้นที่ มีทางไหนที่คนนอกพื้นที่จะสามารถส่งเสริมหรือว่าสนับสนุนให้เกิดสันติภาพที่ชายแดนใต้ได้

คำถาม 3 – ตนสนใจการสร้างสันติภาพในระดับชีวิตประจำวัน ปัจจุบันมีความเกลียดชังระหว่างคนต่างภูมิภาค โดยเฉพาะระหว่างคนใต้กับคนเหนือและคนอีสาน ยิ่งเมื่อเกิดปัญหาเสื้อเหลืองเสื้อแดงก็ยิ่งเกลียดชังกันมากขึ้น จะทำอย่างไรให้คนจากต่างภูมิภาคอยู่ใกล้กันได้มากขึ้นในทางวัฒนธรรม

อัศัตรา - ขอตอบคำถามข้อแรก ตนเคยพูดหลายคนในฝ่ายขบวนการว่าเป็นไปได้ไหมหาก BRN หรือ PULO ตั้งพรรคการเมืองที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พวกเขาบอกยังไม่ถึงเวลาและถึงจะทำเช่นนั้นจำนวนเสียงของพวกเขาก็ไม่มากพอที่จะผลักดันสิ่งใดในการเมืองระดับชาติและรัฐสภา แต่ถ้าเป็นสภาของพื้นที่เฉพาะในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อาจเป็นไปได้มากกว่า แต่นี่หมายความว่าต้องมีการตั้งมหานครปัตตานีก่อน คือรวมสามจังหวัดเป็นหนึ่ง หรือที่พวกเขาเรียกว่า “Satu Patani” แต่หากเป็นการเมืองในระดับประเทศก็คงเป็นเหมือนอย่างก้านันสุเทพหรือพรรคประชาธิปัตย์ที่ลงเลือกตั้งเมื่อไหร่ก็แพ้ ดังนั้น ทาง BRN และ PULO จึงยังใช้วิธีอื่นในการที่ไม่ใช่การเลือกตั้งในการต่อสู้

ผศ.ดร.ศรีสมภพ – ขอบตอบเรื่องการมีส่วนร่วมของคนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสร้างสันติภาพ ในภาพรวม ขบวนการสันติภาพไม่ใช่ขึ้นอยู่กับเฉพาะในพื้นที่เท่านั้น แต่คนไทยที่อยู่ในภาคอื่นๆ ล้วนมีบทบาทสำคัญ จุดเปลี่ยนจะเกิดเมื่อคนที่อื่นเข้าใจปัญหาของพี่น้องจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีความเห็นอกเห็นใจ ในส่วนนี้ตัวเชื่อมที่สำคัญก็คือ Track 2 ที่เป็นกลุ่มคนชนชั้นกลางที่เข้าใจปัญหานี้และเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสันติภาพ ช่วยทำให้เกิดพื้นที่กลางหรือพื้นที่สาธารณะในการถกเถียงทำความเข้าใจปัญหาภาคใต้และปัญหาอื่นๆ ของประเทศ เกิดแนวทางการแก้ปัญหาที่ไม่ต้องใช้ความรุนแรง นี่อาจเป็นการมองโลกสวย แต่ตนมองโลกสวยจากที่ๆ มีสงคราม

รอมฎอน – ขณะนี้ยังไม่ถึงเวลาของพวกเขาในเรื่องการตั้งพรรคการเมืองและลงเลือกตั้ง แม้ว่ามันเป็นสิ่งที่ควรจะเป็น เพราะว่าในเงื่อนไขโครงสร้างของประเทศไทยก็ไม่อนุญาตให้มีพรรคการเมืองเฉพาะท้องถิ่นในลักษณะแบบนี้ รัฐธรรมนูญไม่อนุญาต และรัฐก็ขาดความพร้อมในเชิงความคิดที่จะเปิดให้คนที่เห็นต่างจากรัฐได้มีพื้นที่ทางการเมืองแบบเป็นทางการ ในส่วนของขบวนการต่อสู้เพื่อปาตานีเองพวกเขายังไม่พร้อมมากนักที่จะสู้แบบเปิดเผยหรือในระบบการเมือง พวกเขายังต้องปฏิบัติการทางการเมืองการทหารกับทางการเมืองควบคู่กันไป พวกเขาจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะต่อสู้ทางการเมืองและสื่อสารทางการเมือง เพื่อโน้มน้าวใจคนทั้งสังคมไทยให้เห็นด้วยกับเขา และอนุญาตให้เขามีที่ยืนทางการเมืองอย่างมากพอ พวกเขาต้องเรียนรู้ว่าความต้องการของพวกเขาที่ได้รับแรงสนับสนุนจากคนในพื้นที่นั้นก็มีแรงเสียดสีด้านทานมาจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

เราจำเป็นต้องตั้งคำถามต่อสาธารณะว่าสังคมไทยเห็นถึงความจำเป็นในการจัดการปัญหาชายแดนภาคใต้ด้วยวิธีอื่นที่ไม่ใช่การใช้อาวุธและความรุนแรงแล้วหรือยัง เราต้องทำให้เกิดการทบทวนใคร่ครวญว่าความสูญเสียชีวิตของคนเราส่งเข้าไปแก้ปัญหาในภาคใต้แล้วต้องตาย นำมาซึ่งทางออกในปัจจุบันอย่างไร เราจำเป็นต้องฟังครอบครัวที่สูญเสียเพื่อสร้างบทสนทนาเหล่านี้ให้เพิ่มมากขึ้น และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ

ถ้าเราตั้งโจทย์ของปัญหาความขัดแย้งไม่ชัดเจนแนวทางต่างๆ ที่ถูกนำเสนอก็อาจไม่มีประโยชน์ ประเด็นสำคัญก็คือคนที่ปาตานีจะกำหนดชะตากรรมของตัวเองได้อย่างไร และจะแชร์อำนาจ จะแชร์ความคาดหวังกับรัฐกับสังคมไทยโดยรวมอย่างไร ส่วนวิธีการจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับกรณีปัญหาในโจทย์ใหญ่นี้ก่อน

ผศ.ดร.อนุสรณ์ – ขอบตอบคำถามข้อสุดท้าย มักมีการเข้าใจผิดกันว่าคนใต้ที่มาก่อนความรุนแรงทางการเมืองที่กรุงเทพฯ ในขณะนี้คือคนจากมุสลิมสามจังหวัดภาคใต้ แต่ที่จริงแล้วคนใต้ที่มาก่อนเคลื่อนไหวในเวลานี้แทบทั้งหมดเป็นคนไทยพุทธมาจากภาคใต้ตอนบน คือ ตั้งแต่หาดใหญ่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ ขึ้นมา กรณีความรุนแรงที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีคนจำนวนมากคิดว่าเป็นฝีมือของวัยรุ่นจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอาศัยกันอยู่แถวหน้ารามฯ อย่างไรก็ดี คำชี้แจงของชมรมนักศึกษามลายูจากปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ออกมาแล้วว่า พวกเขาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวหรือชุมนุมของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “นักศึกษารามคำแหง” กลุ่มนี้แต่อย่างใด

เหตุที่ทำให้คนจำนวนมากในสังคมเข้าใจผิดแบบนี้ก็คือ ภาพความรุนแรงของเหตุการณ์ที่หน้ารามฯ คล้ายคลึงกับภาพความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการผลิตคำจำพวก “โจรใต้” โดยสื่อมวลชนกระแสหลัก ทั้งนี้ น่าสนใจว่า ตอนนี้รัฐกลับก้าวหน้ากว่าสื่อมวลชนกระแสหลัก ในคำให้สัมภาษณ์ของเลขาธิการ

สมช.หรือนายทหารบางท่าน ได้เรียกกลุ่มที่เคลื่อนไหวว่า “ผู้เห็นต่างจากรัฐ” ขณะที่สื่อมวลชนกระแสหลัก โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์หัวสีทั้งหลายยังใช้แต่คำจำพวก “โจรใต้” เป็นส่วนใหญ่ นี่คือการสร้างมายาคติ ทันทีที่เกิดเหตุที่กรุงเทพฯ ก็เลยใช้คำว่า “โจรใต้” ทั้งนี้ ผู้ที่คิดเช่นนั้นนี้ทั้งพวกที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐบาลและพวกที่สนับสนุนรัฐบาล บางคนก็ถึงกับตั้งข้อสังเกตว่าการที่ “โจรใต้” มาอยู่กรุงเทพฯ กันหมดเพื่อประท้วงรัฐบาลจึงทำให้เกิดเหตุการณ์ในภาคใต้สงบลงชั่วคราว นี่คือการเชื่อ เพราะจากสถิติพบว่าการยิง การฆ่ารายวัน การลักลอบรุมทำร้ายหรือสังหารเจ้าหน้าที่รัฐก็ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลับถูกกลบไปด้วยข่าวการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่กรุงเทพฯจนหมด การนำการชุมนุมของ กปปส. มาโยงเข้ากับขบวนการต่อสู้ที่ชายแดนภาคใต้คือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอย่างมากที่เกิดจากมายาคติซึ่งบรรดาสื่อกระแสหลักสร้างเอาไว้ เราจึงจำเป็นจะต้องระมัดระวังและมีวิจารณญาณในการรับสื่อเหล่านี้ด้วย

สิ่งที่จำเป็นอีกอย่างก็คือ การสร้างความอดทน อดกลั้น และมีความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย คนจำนวนมากในประเทศไทยไม่สามารถเข้าใจให้ยอมรับกับคนสามจังหวัดภาคใต้ได้ ไม่สามารถจะยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คน แค่เห็นการทำวัตรปฏิบัติกิจทางศาสนาอีกแบบหนึ่งก็มักมีความรู้สึกแตกต่างจากตน สังคมไทยจำเป็นต้องเติบโตในอีกแบบเพื่อที่จะอยู่กับความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมให้ได้ รวมทั้งความหลากหลายของข้อเสนอเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบที่เราคุ้นเคยมาตลอดเพียงแบบเดียว

อ.จินทาโร่ – บทบาทต่อการสร้างสันติภาพของคนนอกพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก สิ่งที่คนนอกพื้นที่ต้องทำก็คือพยายามเข้าใจปัญหาและให้ความสำคัญต่อประเด็นชายแดนภาคใต้ ตอนนี้คนกรุงเทพฯยังใส่ใจและให้ความสำคัญกับปัญหาชายแดนภาคใต้น้อยมาก นอกจากนั้นการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ก็มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มลายู จนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน